

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909.   Andra Kammaren.   N:o 19.

Torsdagen den 25 februari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet grefve *Hamilton* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående anslag till åttonde internationella tuberkuloskonferensen i Stockholm år 1909; och

angående befrielse för förre lokomotivföraren M. J. Andersson Temén att gälda visst honom till utgifvande ådömdt ersättningsbelopp.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Herr *Kronlunds m. fl.* å kammarens bord hvilande motion, n:o 198, som härefter föredrogs, hänvisades till statsutskottet.

§ 4.

Föredrogs och godkändes konstitutionsutskottets vid närmast föregående sammanträde anmälda, men då bordlagda förslag till Riksdagens skrifvelse n:o 19, till Konungen, angående af Riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar.

§ 5.

Vidare föredrogs, men blefvo ånyo lagda på bordet statsutskottets utlåtanden n:is 27, 28, 29, 30, 31, 32 och 33, bevillningsutskottets betänkande n:o 7 samt lagutskottets utlåtanden n:is 10, 11 och 12.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående särskild stämpling å importerade ägg.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Bromée</i>	i Billsta	under 2 dagar fr. o. m. den 26 februari,
»	<i>Olsson</i>	i See	» 6 » » 27 »
»	<i>Magnusson</i>	i Salstad	» 5 » » 2 mars,
»	<i>Bengtsson</i>	i Bjärnalt	» 8 » » 3 »
»	<i>Ericsson</i>	i Ofvanmyra	» 5 » » den 27 februari och
»	<i>Först</i>		under den 27 februari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,13 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Lördagen den 27 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande februari.

§ 2.

På förslag af herr talmannen, som sade sig hafva om tiden för valen samrådt med Första Kammarens talman, beslöt kam-maren att nästa onsdag den 3 mars företaga val af tjugufyra valmän för utseende af fullmäktige i riksbanken och riksgälds-kontoret jämte suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor äfvensom af sex suppleanter för dessa valmän.

§ 3.

Herr statsrådet *Hammar skjöld* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till riksdagen:

med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m.;
 med förslag till ecklesiastik boställsordning;
 angående tilläggs pension åt f. d. rektorn Jakob Persson;
 angående tillägg till föreslagen ny stat för landsarkiven; och
 angående försäljning af mark från komministersbostället
 1 mantal krono Käfsjö stom n:o 3 i Käfsjö socken.

De kungliga propositionerna blefvo på begäran lagda på bordet.

§ 4.

Härefter lämnades på begäran ordet till

Svar å interpellation.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Med kammarens tillstånd har en dess ledamot, friherre Erik Palmstierna, till mig framställt följande spörsmål:

»Ämnar herr statsrådet vidtaga några åtgärder för att åstadkomma lagbestämmelser, hvarigenom staten vid anläggning af statsjärnvägar till tryggande af deras ekonomi berättigas att upptaga skatt af den jordvärdestegring, som blir en följd af järnvägsanläggningen?»

Ehuru det kan vara ett återupprepande af hvad vid flera tillfällen förut utsagts, tillåter jag mig att, innan jag besvarar den framställda interpellationen, erinra, hurusom hela skattelagstiftningen för närvarande är under revision. Reformarbetet på det statsliga beskattningsområdet pågår med all den skyndsamhet, som förhållandena och för ändamålet tillgängliga arbetskrafter det medgifva. Och enhvar, som satt sig in i frågan, måste erkänna, att detta arbete är mer än vanligt omfattande. Det gäller här först och främst revision af den direkta beskattningen, sådan den hos oss finnes representerad i bevillningsförordningen och inkomstskatteförordningen, ett arbete, som i och för sig är både inveckladt och tidsödande. Till bevis härom torde bland annat tjäna de under årtionden gjorda, men till stor del resultatlösa lagstiftningsförsöken å detta område. Men frågan har emellertid icke blott den mera formella sidan att modernisera skattebestämmelserna, dit jag då räknar afhysandet af den föråldrade bevillningsförordningen och i viss mån omläggning af nuvarande inkomstskatten, utan äfven den reella sidan att ersätta allmänna bevillningen och i öfrigt utveckla beskattningen af inkomst och kapital. Man är då inne på frågan om förmögenhetsskatten, på arfsbeskattningen och kanske äfven andra skatteområden. Jag har den för-

Svar å interpellation.
(Forts.) hoppningen, att arbetet med statsbeskattningens revision skall inom årets slut lämna synliga resultat af beskaffenhet att kunna föreläggas nästkommande års Riksdag.

Öfvergår jag nu till den kommunala beskattningen, är problemet ännu mera inveckladt. Framför allt ser man sig där bunden af rådande skatteförhållanden å statsliga beskattningsområdet. Så godt som all beskattning inom kommuner, församlingar, våghållningsdistrikt och landsting är ju beroende af bevillningen till staten. Denna omständighet är på en gång anledningen till de flerstädes oroande skatteförhållandena i kommunerna och det svåröfverkomligaste hindret för revision af den kommunala beskattningen.

När man sålunda befann sig i den situationen, att omläggningen af den kommunala beskattningen på grund af förhållandenas makt måste komma i andra rummet, uppstod själfn ant den frågan, om man icke före den egentliga omläggningen skulle kunna genom partiella reformer i viss mån bispringa kommunerna. I sådant syfte har ju i år andra gången för Riksdagen framlagts förslag till lag om kommunal skogsaccis. Innan detta förslag första gången kom på Riksdagens bord, var jag redan betänkt på att i annan ordning söka skaffa kommunerna ännu en ny skattekälla.

För det ändamålet påbörjades hösten 1907 en utredning angående beskattning af sådan värdestegring å jord, som kunde anses hafva uppkommit utan några ägarens egna åtgärder. En särskild anledning härtill kan ju sägas hafva varit det intresse för frågan, som tagit sig uttryck i flera inom Riksdagen väckta motioner, motioner, som inom denna kammare äfven delvis vunnit gillande.

När professor Cassels utredning kom i min hand, blef det genast klart för mig, att mitt syftemål med utredningen, nämligen att bereda kommunerna en ny, gifvande inkomstkälla, bäst, om icke uteslutande, skulle vinnas genom en jordvärdestegringsskatt. Anordningen af jordvärdestegringsskatt är emellertid ett ganska svårlöst problem. Om dess praktiska användning har just icke stor erfarenhet vunnits, och om dess tillämplighet här i landet har icke ens någon utredning förebragts. At ett antal sakkunniga personer, om hvilkas medverkan jag på förhand försäkrat mig, har därför uppdragits att verkställa en dylik utredning beträffande de hufvudgrunder, hvilka lämpligen borde komma till användning med afseende å en kommunal jordvärdestegringsskatt. Genom en sådan anordning af arbetet har jag trott möjlighet kunna beredas att redan till nästkommande år framlägga lagförslag i ämnet.

Med hänvisning härtill och till det omfattande reformarbete å skattelagstiftningens område, hvilket för närvarande pågår, skulle jag nästan anse mig hafva besvarat den gjorda interpellationen. Icke nog med att det finns en gräns för arbetsintensiteten

och äfven för tillgången på lämpliga arbetskrafter. Det är ock, såsom jag vid den remissdebatt, hvarom interpellanten talar, närmare framhöll, förenadt med en viss fara att samtidigt engagera sig i ett större antal mera maktpåliggande frågor. Oafsedt nämnda förhållanden förefinnas emellertid äfven andra särskilda skäl, som tala för att frågan om betterment-bidrag icke nu upptages till pröfning.

Svar å interpellation.
(Forts.)

När jag trots reformarbetet på det statsliga beskattningsområdet redan nu upptagit till utredning frågan om skatt å den oförtjänta jordvärdestegringen, berodde det, såsom jag redan angifvit, på angelägenheten däraf att snarast möjligt skaffa *kommunerna* en mera *stadigvarande* och *gifvande* inkomstkälla. En sådan erbjöd sig i jordvärdestegringsskatten. För att emellertid kunna i kommunalt beskattningsintresse tillgodogöra sig värdestegringen under de förbättrade konjunkturer, som äro att vänta efter rådande depressionsperiod, syntes det mig af denna anledning äfven angeläget, att utredningen om jordvärdestegringsskatten såvidt möjligt påskyndades.

De betterment-bidrag, hvarom interpellanten talar, äro som bekant närbesläktade med en jordvärdestegringsskatt. Den principiella skillnaden torde kunna angifvas sålunda. Jordvärdestegringsskatten afser att i allmänna skatteändamål tillvarata den högre skatteförmåga, som i allmänhet följer med den fastighetens stegring i värde, hvilken icke varit förenad med kostnader för fastighetens ägare. Betterment-bidrag åter utgå i form af fastighetsägarens särskilda afgifter för den speciella värdestegring, fastigheten tillskyndats genom en *viss* åtgärd från det allmännas sida, såsom genom gatuanläggning m. m.

Hade släktskapen mellan jordvärdestegringsskatten och betterment-bidragen icke förefunnits, kunde ju möjligen skäl anses hafva varit för handen för mig eller den departementschef, saken närmast rör, att granska frågan om betterment-bidrag vid statens järnvägsbyggande. Men jag skulle ändock hafva ställt mig tveksam rörande angelägenheten häraf. Angående förevarande detalj eller den del af frågan om betterment-bidrag, som interpellanten afser, bör nämligen ihågkommas, att staten redan nu delvis tager i anspråk den jordvärdestegring, som vid statens järnvägsbyggande uppstår, genom att af kommunerna fordra fri upplåtelse af jord för järnvägsbyggandet. I anledning häraf synes mig förevarande detaljfråga mindre böra afse betterment-bidrag till staten än möjliggörande för kommunerna att direkt hos dem, hvilkas jord genom statens järnvägsbyggande höjes i värde, göra sig betäckta för sina med jordupplåtelsen förenade kostnader. Om och i hvad mån en blifvande jordvärdestegringsskatt kommer att möjliggöra detta, kan jag naturligen icke nu yttra mig. Emellertid bör icke heller förbises, att förhållandena med afseende å jordvärdestegringen vid järnvägsbyggande äro betydligt olika i det land, eller

Svar å interpellation.
(Forts.)

Danmark, hvars exempel interpellanten åberopat, och i vårt land. En statens järnvägsanläggning inom det förra tätt befolkade landet med dess genom hög kultur i allmänhet mycket värderika jordbruksdistrikt måste naturligen medverka till en betydligt märkbarare jordvärdestegring än en järnvägsanläggning genom vårt lands glest befolkade och mindre värderika jordbruks- och skogsbygder.

Däremot medföra otvifvelaktigt åtskilliga andra föranstaltningar från det allmännas sida ofta nog en direkt och bärkraftig värdestegring af fastigheter. I sådant afseende behöfver jag allenast erinra om gators anläggning, om kommunala spårvägars anordnande m. m.

Ser man frågan i stort, finner man därför, att ifrågavarande beskattningsform har alltför stor betydelse och räckvidd, för att, om densamma skulle införas i vårt beskattningssystem, man lämpligen ens från början skulle kunna stanna vid de betterment-bidrag, som af interpellanten och med honom i en motion n:o 267 i Andra Kammaren vid 1907 års riksdag afses.

Man behöfver emellertid icke mycket ingående studera professor Cassels utredning i ämnet för att finna, att svårigheterna för åstadkommande af ett effektivt betterment-bidragssystem äro mycket stora, och att desamma hittills synas hafva blifvit bäst öfvervunna, om ock med *legalt understöd* — på *frivillighetens* grund. Med hvad jag nu anfört har jag beträffande interpellantens fråga velat närmast framhålla följande.

Jordvärdestegringskatten och betterment-bidragen afse att, ehuru i olika former, taga till beskattning den s. k. oförtjänta värdestegringen af fastighet. Bägge formerna, såvidt de söka att *omedelbart* träffa värdestegringen, äro *nya* i vår skattelagstiftning. Och stora svårigheter möta otvifvelaktigt för deras anordnande. Af samma skatter bjuder enligt min mening utan gensägelse jordvärdestegringskatten kommunerna de största utsikterna till en stadigvarande och gifvande inkomstkälla. Under sådana förhållanden skulle jag, äfven om det eljest för frågans lyckliga lösning kunde anses vara lämpligt att samtidigt söka att i vårt beskattningssystem införa två skilda former för beskattning af den oförtjänta jordvärdestegringen, ändock ansett mig böra koncentrera arbetet på den skatteform, som enligt min mening i hvarje fall blifver den väsentliga. I anledning häraf och med hänsyn till sambandet mellan ifrågavarande bägge skatteformer har jag att på interpellantens fråga allenast gifva det svar, att man under alla förhållanden bör, innan frågan om betterment-bidrag upptages till pröfning, afvakta utredningen rörande jordvärdestegringskatten.

Vidare anförde

Friherre Palmstierna: Herr talman, mina herrar! Jag ber att till herr finansministern få framföra mitt värdsamma tack för det svar, som han här lämnat, men jag antager, att herr finansministern knappast själf gör anspråk på att interpellanten skall vara fullt tillfredsställd.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Herr finansministern har, hvilket jag bör erkänna, i viss mån brutit väg för de nya principer, som ligga till grund för intressebeskattningen, då han tillsatt denna kommitté, som skall utreda frågan om införande af en kommunal värdestegringskatt. Nu anser herr finansministern, att det spörsmål, som jag här försökt väcka på tal, ligger något vid sidan om denna sak. Emellertid berör likväl herr finansministern uti sitt anförande detta spörsmål på ett sådant sätt, att han själf framställer möjligheten af att den utredning, som nu framkommer, kan visa hän på att den skattesats, som kan behöfva upptagas, då järnvägar byggas af staten själf, kommer att hvila på den värdestegringskatt, som skall utgå till kommunerna. Det är precis det skälet, som herr finansministern snuddade vid, hvilket gjort, att det enligt min tanke skulle varit lämpligast, om båda utredningarna komme samtidigt.

Jag har så mycket större skäl härtill, som det danska lagförslaget utgår från den princip, som länge tillämpats i Danmark, nämligen att kommunerna få lämna bidrag till staten per banmil. Den nyhet, som inkommit i danska lagstiftningen, är, att kommunerna själfva få upptaga ersättning af respektive fastighetsägare för den afgift till staten, som de skola lämna. Då hade det enligt min tanke varit synnerligen lämpligt, om man hade kunnat förknippa båda dessa utredningar, när en så stor och allsidigt sammansatt kommitté som den nu ifrågavarande tillkommit.

Här har herr finansministern i och med tillsättandet af denna kommitté gifvit sitt erkännande och sin sanktion åt den princip, som ligger bakom hela frågan om en beskattning af oförtjänta inkomster till följd af värdestegring å jord. Men denna rättvisa princip är i lika grad tillämplig för staten och för kommunerna, och jag vill här betona, att har man väl tagit första steget — hvilket ju herr finansministern på ett så erkännansvärdt sätt har gjort — måste man äfven fullfölja detta steg och taga samtliga konsekvenser af detsamma, därest man vill vara logisk i handling.

Jag skulle vilja här för kammaren något beröra den bärvidd, som en reform af det slag, jag här nämnt, kan få.

Professor Fahlebeck har i sitt arbete om Sveriges nationalförmögenhet sökt påvisa, hvilken värdestegring å fastigheter järnvägarna kunna framkalla. Han utgår därvid från den beräkningsgrund, som en del hypoteksföreningar uppställt för dylika fall, nämligen att på en gammal svensk mils afstånd från järn-

Scar & interpellation.
(Forts.)

vägen stegras vid en järnvägs framdragande fastighetsvärdet med 10 procent. Själif anser han emellertid stegringen vara högre, ända upp till 20 à 30 procent. Med en beräkning af endast 10 procent blir ökningen på grund af järnvägsanläggningar under åren 1862—86 för fastigheter i Norrland 852,000 kronor, i Svealand 21,965,000 och i Götaland 64,364,000 kronor, eller sålunda, ytterst lågt beräknadt, icke mindre än 87,000,000 kronor under dessa få år. Jag har gjort en beräkning angående jordvärdestegringen för ett stations-samhälle i Sverige, och denna beräkning visar resultat, som säkerligen komma att upprepas vid de nya järnvägar, som skola byggas. Utredningen i fråga afser stations-samhället Gnesta. Såsom herrarna torde veta, ligger Gnesta uppbyggt på en liten bergknalle; på 1850-talet fanns där icke ett enda hus, men nu ser man där ett helt samhälle, med husen så att säga fasthakade uppe på höjden. Gnesta n:o 2 inköptes på 1850-talet, innan järnvägen byggdes — hvilket skedde åren 1855—61 — för 7,000 kronor. Intill 1899 såldes från egendomen tomtmark för 20,000 kronor, och det året såldes återstoden för 21,000 kronor. År 1903 köptes denna återstod om igen på konkursförsäljning för 19,500 kronor af en smart stockholmare, som sedan undan för undan sålt tomter för inalles 16,000 kronor och slutligen, år 1907, sålde resten för 19,000 kronor. En beräkning visar där en värdestegring af 800 procent. Staten själf har fått vidkännas denna värdestegring vid ett tillfälle, då staten gjorde utbyte af tomter vid Gnesta. Då ställde det sig så, att sådan mark, som staten år 1855 exproprierade efter 400 kronor per tunnland, vid nämnda tillfälle var värd 22,000 kronor per tunnland.

Nu kan man vara fullständigt öfvertygad om att i fråga om den nya järnväg, som skall dragas fram genom Södermanland, aldeles samma erfarenhet kommer att göra sig gällande som den nyss relaterade. De nya stations-samhällen, som där komma att bildas, borde, om något, värnas för jobberi och för det uppskrufvande af tomtpriserna, som kommer att medföra, att den nya industri, som man skulle vilja se öfverallt i dessa samhällen, får betala dyrt för marken. Därmed följa ju alltid svårigheter att höja arbetslönerna och svårigheter att hålla varuprisen nere; därmed följa äfven svårigheter för bostadsfrågans lyckliga lösning. På ett sätt torde man emellertid i någon mån kunna kringgå saken, och när jag ser herr civilministern här närvarande, skulle jag till honom vilja uttala en vördsam hemställan, att man i god tid tänkte på att tillämpa fullt moderna stadsplaner för dessa samhällen — det torde ju vara genom Konungens befallningshafvande, som framställning därom skall ske.

Jag har härmed velat för kammaren framhålla, dels af hvilken stor bärvidd en reform af nu antydt slag verkligen är, dels att frågan därom mycket väl kan förknippas med det arbete, som den stora skattekommitté, hvilken blifvit tillsatt, fått i uppdrag

att fullgöra, dels slutligen att den rättvisa princip, det här gäller, är i lika grad tillämplig för staten som för kommunerna.

Nu har emellertid herr finansministern här ledt in spörsmålet äfven i en annan riktning, då han nämligen talade om den kommunala beskattningen. Detta är för mig en kär anledning att yttra några ord äfven om den saken, i all synnerhet som jag uppmärksammat herr finansministerns ord såväl i det tal, han förra sommaren höll nere i Norrköping, som i hans anförande under årets remissdebatt. Dessa herr finansministerns tal ha onekligen inom vissa kommunala kretsar väckt något bekymmer. Det förefaller nämligen, som om herr finansministern ville lösa frågan om den statsliga beskattningen för sig och göra detta först, men däremot skjuta åt sidan, kanske till en oviss framtid, frågan om den kommunala beskattningen; han vill — om jag får använda ett icke fullt adekvat uttryck — öfverlämna den nuvarande fastighetsbevillningen till kommunerna. Under sådana förhållanden blir ju den kommunala beskattningsfrågan undanskjuten, och den reform, som man här har talat om i så många år och som man ansett vara kanske den mest önskvärda, nämligen reformen af kommunernas beskattning, kommer att träda i bakgrunden.

När jag nu berör denna fråga, skulle jag vilja så att säga utpeka den riktlinje, efter hvilken man med utgångspunkt ifrån den kommunala värdestegringskatten bör fortgå på den intressebeskattningens väg, som här helt otydligt redan har utstakats. Som bekant och såsom herr finansministern äfven framhållit, har ju grundvalen för den direkta beskattningen i Sverige blifvit lagd vid riksdagen 1859—60. Det var ju då, som den ekonomiska liberalismens och individualismens idéer hade sitt genombrott i vårt land. Det gällde att på allt sätt frigöra den enskilde, hans personliga förmåga och äfven hans skatteförmåga och att finna lämpliga uttryck för hans ekonomiska bärkraft, och detta ansåg man sig få i vederbörandes inkomst af arbete och af hvad han i öfrigt besatt. Nu se vi, hurusom utvecklingen inom stat och kommun steg för steg går därhän, att man så att säga vill renodla individens skatteförmåga, och den uppfattningen börjar göra sig gällande, att detta är den enda princip för beskattning, som är fullt riktig. Vi ha därigenom fått en allmän bevillning, som består af en blandning af inkomstskatt och objektsbeskattning å fastighet samt därjämte en stympad inkomstbeskattning.

Vi se, hurusom det inom kommunerna förhåller sig, på samma sätt, att samma tendens där gör sig gällande. De gamla inkomstkällor, som kommunerna förut haft, såsom af stadsjordarna — som under den ekonomiska liberalismen undan för undan såldes för att dyrt återköpas senare — upptagande af de gamla skatterna grundlega, tomtören, vretskatt, gårdaköpsafgift m. m., med andra ord allt, som särskildt graverade fastigheterna och vissa olika grupper af medborgare, bortgår; den ena likställighetsöfverens-

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar & interpellation. kommelsen efter den andra uppgöres inom kommunerna, för att en schematisk likhet skall få insteg och hela beskattningens grundval hvilat på bevillningskronan och fyrktalssättningen.

(Forts.)

Innan vi emellertid hunnit slutföra den tankegång, som ledd till grund för det reformarbete, som pågått här på detta område under några årtionden, ha nya idéer uppkommit, grundade på en i viss mån ny samhällsuppfattning. Vi förmärka nu tydligare än någonsin förut, att vi lefva i nationalhushållningens tecken. Känslan af samhällets vikt, betydelse och styrka vinner alltmer insteg; man skulle kanske kort och godt kunna säga, att vi numera snarare se medborgaren och hans förpliktelser än den enskilda människan.

Dessa tankar och idéer kunna icke undgå att äfven färga skattelagstiftningen, och så komma vi här in på den intressebeskattning, som tydligt och klart utsäger, att därest en medborgare vinner af samhället fördelar framför andra medborgare, skall han också lämna särskild ersättning därför.

I fråga om beskattningen i våra kommuner ber jag att få anföra ett exempel här ifrån Stockholm för att visa, huru påtagligen oriktigt det för närvarande är ställt. År 1907 uppgick här i Stockholm beskattningen å inkomst af kapital och arbete till 12,6 millioner kronor, beskattningen å fastigheter till 2,7 millioner och å inkomst af sjöfart till 2,1 millioner kronor. Under en period af uppsving i fastighetsvärdena, sådan som man säkerligen icke anat förut, ser man således här, hurusom tyngdpunkten af beskattningen faller på inkomst af kapital och arbete, medan däremot beskattningen af fastigheter är försvinnande liten, så liten t. o. m., att beskattningen af inkomst af sjöfart är i viss mån därmed jämförlig.

Dessa siffror torde i och för sig visa, att en omläggning härvidlag är nödvändig, en omläggning på intressebeskattningens grundval. Jag vill erinra om, att redan Rydin på sin tid — det var 1882 — framhöll nödvändigheten för kommunerna af intressebeskattning. Denna leder ju emellertid direkt till objektsbeskattning å fastighet. Det är äfven så, att ingenting återspeglar så väl kommunernas utveckling, alla de åtgärder, samhället med sina medlemmars gemensamma ansträngningar och genom deras arbete utför, som just fastigheternas jordvärde. Då menar jag, att den reform, som vi här borde slå in på, vore införandet af en verklig jordvärdeskatt.

Den beskattningsgrund, som nu användes, är särskildt när den, såsom i stadskommunerna är fallet, hvilat på bevillningskronan, synnerligen ojämn och i hög grad fluktuerande, hvilket i synnerhet gifver sig till känna i kristider, då summan bevillningskronor hastigt förändras. Det är icke den lugna, stabila och säkra grund för den kommunala beskattningen, som är nöd-

vändig, och dessutom drabbar den — såsom förut är visadt — Svar å inter-
inkomsttagarne alldeles oproportionerligt. *pellation.*

Däremot är jordvärdet ett exakt uttryck för själfva graden af det intresse, som fastighetsägarna ha af hela samhällets verksamhet och utveckling. (Forts.)

Om man nu skall införa en sådan ny fastighetsbeskattning, bör man — jag vill betona, att jag härvidlag särskildt tänker på de förhållanden, jag närmast känner till, nämligen förhållandena i stadskommunerna — taga sikte på de nya tankar, som bryta sig fram inom hela den anglosachsiska världen. Jag vill för herr finansministern framhålla, att Stockholms stadsfullmäktige, hvilkas skrifvelse till Kungl. Maj:t i hithörande ämne torde till stor del ha föranlett herr finansministerns åtgärd att tillsätta en kommitté för utredning af frågan om kommunernas värdestegringskatt, äfven uttalat sig för en utredning om det anglosachsiska systemet, d. v. s. jordvärdeskatt. Då bör detta nya skattesystem införas, så att man väl skiljer på allt, som hänförs till det produktiva arbetet, nämligen husen i städerna, och det, som är det verkliga jordvärdet. Rent ekonomiskt sedt äro dessa två saker fullständigt skilda objekt. Medan husens värde med åren blir allt mindre och mindre och slutligen alldeles försvinner, så stiger däremot, om man räknar med större perioder, jordvärdet oafbrutet. Följaktligen kommer en beskattning å jorden och en beskattning å husen att få helt olika verkan. En beskattning å husen fördyrar dessa, hvilket innebär en fara för bostadsfrågans lösning, enär det drager med sig högre hyror; en beskattning å jorden däremot ingår i själfva priset å marken. Denna beskattning kan således ej sägas blifva öfvervältad på hyresgästerna. De ekonomiska principer, som man numera anser vara fastslagna, således den beskattningssynpunkt, som man här bör framhålla, gå ut på, att vill man vinna fördelar i fråga om den kommunala beskattningen, bör man bygga på intressebeskattningens grundval och skilja på beskattning å hus och beskattning å tomt.

Jag vill här, mina herrar, slutligen uttala, att det är min bestämda uppfattning, att reformvännerna icke komma att släppa de tankar, som ligga till grund för intressebeskattningen, utan skola slutföra dem. Jag ber att få uttala, att med det första steg, som herr finansministern här tagit, har han fört utvecklingen in på den nya bana, den nya väg, om hvilken vi må vara måna, att den går i den fullt rätta riktningen.

Herr Kronlund: Herr talman! Utan tvifvel måste man vara herr finansministern varmt erkännssam, för att han så snart, som nu skett, bragt denna viktiga fråga på tal, äfven om jag för min del, i likhet med friherre Palmstierna, dock måste anse, att de två olika formerna af jordvärdestegringskatt, den kommunala

Svar & interpellation.
(Forts.)

beskattningsformen och den statsliga beskattningsformen, ha så nära samband med hvarandra, att det hade varit i hög grad lyckligt för hela frågans enhetliga och slutliga lösning, om dessa olika former behandlats i en och samma kommitté.

Herr finansministern uttryckte den förhoppningen, som mycket glädde mig, att man kunde ha förslag i denna fråga färdigt att framläggas redan till nästa års riksdag. Den för ändamålet tillsatta kommittén lämnar dock genom sin storlek något tvivel öfrigt, huruvida det verkligen skall lyckas att inom så kort tid göra det hela färdigt. Erfarenheten visar nämligen, att ju större en kommitté är, desto längre tid tager dess arbete och desto brokigare och mera olikartadt blir det resultat, hvartill kommittén kommer.

Att herr finansministern har tillkallat sådana personer, som herr finansministern ansett såsom verkligen sakkunniga på detta område, är jag alldeles öfvertygad om, men den fortsatta släktkärlek, som visat sig vid regeringens val af kommittémedlemmar, har dock på många håll väckt en viss uppmärksamhet. Det är ju ett patriarkaliskt styrelsesätt, som kanske är litet för mycket patriarkaliskt i våra dagar.

Herr Lindhagen: Med den ståndpunkt, som jag intager i den föreliggande frågan, måste jag säga, att vi kunna icke annat än vara interpellanten tacksamma för att han just vid denna tidpunkt, då regeringen och speciellt finansministern börjat lägga hand vid den viktiga sak, som det här gäller, låtit de olika synpunkterna komma på tal, så att vi, som gärna se, att saken går framåt än vidare på den nu utstakade vägen, äfven kunna lämna vårt lilla bidrag härvidlag och fästa uppmärksamheten på det till äfventyrs otillräckliga i det förslag, som herr finansministern nu närmast planlagt. Jag instämmer fullkomligt med friherre Palmstierna däri, att jordvärdeskatt är det enda rationella, hvartill man bör komma. Visserligen har 1907 års Riksdag icke uttalat sig därför, icke ens Andra Kammaren, där förslaget därom stannade i minoritet, men såsom redan erinrats, ha Stockholms stadsfullmäktige begärt utredning i antydt syfte, och i utlandet är man nu i färd med att se saken ur denna mera vida synpunkt, särskildt i de anglosachsiska länderna.

Men äfven om man nu icke vill gå så långt, bör man ju, såsom interpellanten anmärkt, icke därför stanna vid att endast bereda kommunerna dessa inkomstmöjligheter och icke heller vid att införa enbart en skatt å jordvärdstegring i och för sig, en allmän sådan, utan man bör väl äfven söka få till stånd en beskattning å jordvärdstegring vid ett visst företag. Jag tycker, att just i våra tider, då både stat och kommun måste på alla håll uppsöka de inkomster, de kunna få och som äro skäliga, kan man icke undgå att taga vara på det tillfälle, som här yppar

sig, och att sålunda icke, såsom herr finansministern förordade, skjuta undan den saken till en framtid, därför att uppgifterna beträffande öfriga beskattningsfrågor äro så många och trängande. Man måste väl gripa tillfället i flykten, och då just här är efter år förekomma så oerhörda värdestegringar till följd af statens och kommunernas egna anläggningar, skall man väl icke släppa dessa tillfällen ur händerna, utan lägga sig vinn om att så mycket som möjligt gripa problemet i hela dess vidd.

Jag tycker också, att det är oriktigt, att, när staten gör en anläggning, såsom t. ex. en statsbana, staten då skall afstå från att på ett eller annat sätt äfven få sin andel i den jordvärdestegring, som staten själf framkallat genom anläggningen i fråga, och endast medgifva kommunerna att uttaga en viss del af denna värdestegring. Staten behöfver sannerligen inkomster i lika hög grad som kommunerna, och därför anser jag, att det är oriktigt att nu skjuta undan till en framtid en sådan möjlighet därtill för statsverket, som här förefinnes.

Nu nämnde herr finansministern särskildt, att det i förevarande afseende är stor olikhet mellan Danmark och vårt land. En järnväg, som drages genom våra folktomma bygder, kunde icke framkalla så stor värdestegring, ansåg han. Ja, jag undrar det. Om man läser t. ex. de gjorda utredningarna om inlandsbanans bärkraft, hvilka jag för min del tagit del af, så finner man där, hurusom det ofta betonas, hvilken oerhörd värdestegring skogarna skulle få öfverallt, där denna bana ginge fram, och mängden sakkunnig har icke ord nog för att peka på, hvilken vinkande vinst som i detta afseende skulle tillfalla de enskilda skogsägarna. Skall då icke staten, som utan dessa enskilda skogsägars egen medverkan skapar åt dem denna vinst, säga: var god och gif mig åtminstone litet grand af detta och allra helst i dessa brydsamma tider.

Nu vill jag emellertid säga, att interpellanten kanske icke gått tillräckligt långt, när han endast talat om järnvägarna, och detta antyddes också af herr finansministern. De föredömen, som vi på detta område för närvarande rida med, äro ju de danska, och där finnas två enligt hvad jag inhämtat i en dansk tidskrift nyligen antagna lagar gällande om uttagande af värdestegrings-skatt för statens räkning, afseende icke blott värdestegring vid järnvägsanläggningar, utan äfven vid en viss hamnanläggning, nämligen Esbjergs hamn. Det är också verkligen så, att om Riksdagen i något afseende har uttalat sig för att för statens räkning må uttagas en dylik jordvärdestegrings-skatt, har det just skett en gång indirekt i fråga om en hamnanläggning. Det var, då vid 1907 års riksdag förslag var före att vid Elfvik på Lidingön anlägga en örlogshamn. Lösen för den jord, som enligt nämnda förslag skulle betalas af staten, var oerhörd; de enskilda jordägarna hade tillgodosett sig kolossala summor med hänsyn till

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

den jordvärdestegring, som skulle uppkomma med anledning däraf, att staten anlade denna örlogshamn. Samtidigt förevar i Riksdagen en väckt fråga om att man skulle ändra expropriationslagstiftningen i det syfte, att det skulle bli rättvisare lösen för jord, särskildt med hänsyn till sådana fall som det nyssnämnda. Man fick kännedom om att inom statsutskottet uttalats förhoppningar om att Riksdagen skulle göra något i motionens syfte just med anledning af hvad man funnit i fråga om jordvärdestegring på Elfvik till följd af den framlagda kungl. propositionen om en örlogshamn därstädes. Den ifrågavarande motionen om ändrad expropriationslagstiftning gick förvånande lätt igenom här i Riksdagen: ingen opposition inom lagutskottet, ingen opposition i någondera kammaren. Detta var, kan jag säga, till stor del kanske att tillskrifva intrycket af den kungl. propositionen om flottans hamn vid Elfvik. Likaväl som det då förefanns en känsla af att staten ej borde betala den jordvärdestegring på den jord, som själfva hamnanläggningen skulle omfatta, likaväl föreligger det skäl, att staten uttager en sådan skatt på den jord, som stiger i värde till följd af närbelägenhet till statens anläggningar.

Jag vill sålunda till herr finansministerns beaktande framhålla, att liksom man bör tänka på att, när staten framdrager en järnväg, staten då får någon del af det stora värde, som staten skapar genom denna anläggning, samma synpunkt måtte göras gällande äfven i fråga om statens hamnanläggningar och liknande företag.

Herr vice talmannen, som under det sista anförandet öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, lämnade därefter ordet till:

Grefve Hamilton, som yttrade: Jag kan förstå, att de af friherre Palmstierna här förordade beskattningsformerna äro önskvärda för våra städer och större samhällen, men för våra fattiga kommuner på landsbygden tror jag icke, att de äro tillämpliga. Ute på landsbygden finnas på många håll icke andra beskattningsföremål än en skuldsatt jord.

Jag måste erkänna, att herr finansministerns yttrande var äfven för mig nedslående, ty han syntes vilja lämna åt en aflägsen framtid att lösa den kommunala beskattningsfrågan, och således skulle länge än de orättvisor fortfara, som ligga i en ojämn beskattning. Herr finansministern tycktes vilja upphjälpa de kommunala finanserna genom att öka kommunernas inkomster med jordvärdestegringsskatt, skogsaccis m. m. Men dessa inkomster, åtminstone hvad jordvärdestegringsskatten angår, skulle ju endast komma de kommuner till godo, där det finnes stora samhällen och där måhända inkomsterna redan förut äro stora

nog. De fattiga kommunerna däremot, dit måhända järnväg ännu icke nått, skulle komma att förbli i samma svåra belägenhet som nu; för dem finnes det blott ett enda sätt att lösa skattefrågan, nämligen genom att minska utgifterna därigenom att staten öfvertager de skatter, som därstädes utgå för statsändamål, d. v. s. för fattigvård, skolundervisning, vägar m. m.

Svar å interpellation.
Forts.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Herr talman! Jag förstår för min del mycket väl alla de önskemål, som här kommit till uttryck. Jag har ju själf till fullo erkänt det otillfredsställande i de nuvarande skatteanordningarna, och jag har verkligen åtminstone velat, om jag också, efter hvad det tyckes, icke på ett för alla tillfredsställande sätt lyckats, gripa an reformarbetet sålunda, att man däraf skulle kunna vänta en något hastigare lösning, än hvad alla föregående försök på det området allt hitintills visat sig resultera i.

Här har talats om att jag tagit för litet för mig: jag har icke tagit upp denna fråga med en allsidig syn på tingen, har brutit ut det ena utan att nu med detsamma låta det andra följa med. Men, mina herrar, hvad är anledningen till att vi ännu icke kommit någon vart att tala om på detta område? Är icke anledningen därtill till stor del just den, att man försökt sig på att lösa det hela på en gång?

Här har klandrats, att jag tänkt mig gången af denna skattereform på det sätt, att man i främsta rummet skulle söka ordna de statsliga beskattningsförhållandena och först sedermera öfvergå till de kommunala. Man har klandrat, att jag icke tagit dessa frågor åtminstone på samma gång eller kanske rent af i motsatt ordning. Min uppfattning i den delen har jag vid föregående tillfällen så tydligt ådagalagt, att jag icke torde här behöfva mera än konstatera, att det första villkoret för att man öfver hufvud taget skall kunna genomföra några lyckliga reformer på detta område är, att man skiljer den statsliga beskattningen från den kommunala, alltså borttager sambandet mellan statsskatt och kommunalskatt. Det är därpå jag inriktat mina bemödanden. Det måste enligt min tanke tillgå så, att statsskatten omläggas på sådant sätt, att kommunalskattens beroende af densamma upphäfves. Det är ett arbete i sådant syfte, som nu är i gång, och jag hoppas, att det arbetet skall åtminstone i någon mån kunna vara fullbragt innan årets slut. Först sedan man fått denna grund, på hvilken man kan arbeta vidare, kan man efter min uppfattning af saken tänka sig någon bestående och verkligen genomgripande lösning af det visst icke mindre viktiga spörsmålet om den kommunala beskattningens omläggning.

Det är emellertid just därför, att man efter min mening icke kan taga itu med den kommunala beskattningen, förrän man bragt ordning och reda i den statsliga, och att till följd däraf ett upp-

Svar å interpellation.
(Forts.)

skof måste uppstå i fråga om den kommunala beskattningens omläggning, det är just därför, som jag sökt finna ut medel, som, låt vara blott såsom palliativ och icke något, som kan anses för en slutgiltig lösning af hela den kommunala beskattningsfrågan, dock kunna vid sidan af en reform af det statsliga beskattningsväsendet lända åtminstone en del kommuner till stöd och hjälp, nämligen så många, som man på det sättet kan träffa. Det är därför, som jag tänkt mig dessa två särskilda kommunalskatter, skogsaccisen och jordvärdestegringskatten, där just intresseprincipen är den grundläggande, där just objekten utgöra föremål för beskattningen, till skillnad från hvad jag anser böra vara grunden för statens beskattning, nämligen förmågan hos den ena och den andra medborgaren.

Jag har således den uppfattningen, att det är omöjligt att lyckligt komma fram på ett så grannliga och svårt område som skattefrågornas med mindre än att man dels söker gå i logisk ordning med frågorna, söker lösa dem den ena först och sedan den andra, dels söker gifva det stöd och den hjälp man kan utan ingrepp i den af mig angifna logiska ordningen, och sist bereder de frågor, som enligt denna ordning måste komma i sista rummet. Jag tror för min del icke, att det gifves något annat sätt, hvarpå man kan komma till ett lyckligt resultat, men jag säger än en gång, att jag förstår de önsknings, som från ena eller andra hållet uttaiats därom, att man så snart som möjligt bör komma till detta lyckliga resultat.

Hvad nu särskildt denna fråga om jordvärdestegringskatt och betterment-bidrag beträffar, så förebrådde en ärad talare mig, att jag icke tagit hänsyn till dessa betterment-bidrag vid den utredning, som jag anordnat angående en jordvärdestegringskatt. Ja, af hvad jag sagt här förut och af hvad som framgår ännu tydligare af professor Cassels utredning — hvilkens mening jag i detta afseende delar — bör det vara tydligt, att alla dessa betterment, alla dessa förbättringar från det allmännas sida, komma att utöfva sin inverkan på värdestegringen af de fastigheter, som komma i åtnjutande af betterment, och komma att framkalla en starkare värdestegring för dessa än för andra fastigheter. Den jordvärdestegringskatt sålunda, som är meningen att införa, skulle enligt min uppfattning komma att leda därhän, att med afseende på sådana fastigheter, som kommit i åtnjutande af betterment, den drabbade jämväl den värdestegring, som på grund af betterment kommit dessa fastigheter till del och som komme att inkluderas i den allmänna jordvärdestegringen. Frågan gäller sålunda endast, huruvida utöfver det inflytande, som ifrågavarande betterment har på den från vederbörande fastigheter utgående jordvärdestegringskatten, dessa fastigheter skola drabbas af särskilda afgifter, som utgå tidigare och på annat sätt än värdestegringskatten. Och den frågan är icke absolut sammanhängande

med frågan om jordvärdestegringsskatt utan i jämförelse med denna af något underordnad betydelse. *Svar å interpellation.*

(Forts.)
Hvad jag absolut måste hålla fast vid är, att jordvärdestegringsskatten måste läggas som en kommunal skatt. Staten bör icke direkt ingripa och af fastighetsägarna kräfva afgifter vare sig i form af betterment-bidrag eller af jordvärdestegringsskatt. Jag vill hänvisa alla, som äro intresserade af saken, till professor Cassels utredning i den delen. Där af framgår tydligt och klart, att i det land, där denna jordvärdestegringsskatt varit tillämplad visserligen icke sedan så lång tid tillbaka men dock under längre tid än i något annat af våra grannländer, nämligen Tyskland, ha statsmakterna och speciellt de män, som företråda statsintresset, ministern för de inre ärendena och finansministern bestämdt förklarat, att de icke på något sätt vilja, att staten skall konkurrera med kommunerna i afseende på jordvärdestegringsskatten, utan att den skall helt och hållet öfverlämnas till kommunerna och staten icke taga något därur. På samma sätt ligger frågan i Danmark. Där är icke fråga om, att staten i detta fall skulle direkt från fastighetsägarna taga något, utan där har man hittills gått så till väga, att i de fall, där staten fordrat tillskott för utförandet af allmänna arbeten af beskaffenhet att vara till särskildt gagn för någon viss kommun, detta tillskott uttagits af kommunen såsom sådan, hvarefter kommunen haft regress till de fastigheter, hvilkas värde man utrönt skulle komma att genom de omförmälda arbetena stegras och genom dem ålagd särskild skatt skaffat sig ersättning för sina utlägg.

Hvad nu det nya danska lagförslaget beträffar, har det sagts, att detta redan skulle vara antaget. Jag erkänner, att detta är för mig obekant. Jag känner intet annat än hvad professor Cassel därom upplyser, och af dessa upplysningar framgår, att det lagförslag, som förelades danska riksdagen 1907, visserligen rönt erkännande af Riksdagen men icke antogs utan hänsköts till en kommitté. Till herr Kronlunds uppbyggelse kan jag nämna, att denna kommitté bestod af 17 medlemmar, och om det är någon sanning i herr Kronlunds påstående, att, om kommittéer äro stora, de bli sent färdiga, så borde denna kommitté icke hunnit så långt, att danska riksdagen kunnat antaga det förslag, den 1907 till densamma hänsköt. Hvad som kan komma att blifva bestämdt där, vet jag icke. Men hvad som hittills tillämpats på det ena eller andra området vet jag, och det är, att staten icke tar ut betterment-bidrag af den ena eller andra fastighetsägaren, utan där så skett, har det gått så till, att kommunerna fått ansvara för bidraget, och — såsom herr Lindhagen anmärkte — om sådana bidrag utgå, är det ingalunda endast på grund af järnvägsanläggningar utan också på grund af andra allmännyttiga företag, såsom hamnanläggningar och sådant. Och jag förmodar, att Trelleborgs här närvarande representant skulle kunna intyga, att

Svar å interpellation.
(Forts.)

Trelleborg fått betala betterment-bidrag för sin ångfärja. Denna sak är sålunda icke obekant för oss. Men hvad som däremot är oss obekant är den utveckling af systemet, som kommit till användning vid Esbjerg, nämligen att denna kommun, som på sådant sätt fått lämna bidrag till staten, icke taxerat ut detta på alla sina skattskyldiga i vanlig ordning utan tagit ut det af de fastighetsägare, som speciellt rönt förmånlig inverkan af dessa anläggningar.

Ja, mina herrar, men det är just sådana frågor, kommittén skulle utreda. Vi ha slagit in på den vägen att af kommunerna fordra markupplåtelser för statsjärnvägar, som framdragas genom deras områden. Dessa upplåtelser äro numera af icke så ringa omfattning. Det gäller numera icke endast att bereda mark för dubbelspår utan också för bostäder och på sina ställen för egna hem åt järnvägspersonalen, hvilket allt gör, att områdena blifva ganska betydande. Vill man nu gå vidare på den väg, man slagit in på, och säga, att hädanefter nöja vi oss icke med, att kommunerna garantera jord för statens järnvägsanläggningar utan vi fordra, att kommunerna skola gifva det och det bidraget till statens järnvägsbyggande, så säger jag, att detta är en åtgärd, som icke har med denna sak att göra, ty här gäller det att göra möjligt för kommunerna att i stället taga ut detta af dem, hvilkas egendom stegras i värde, såsom jag i mitt första anförande sade.

Jag tror, att det vid denna, som vid all lagstiftning, gäller att begränsa sig. Herrarne få komma ihåg, att det är så orimligt många intressen, som komma fram, då det är fråga om beskattning och det beskattningssystem, som från ett håll anses vara det mest ideala och som kanske, om man ser det från teoretisk synpunkt, kunde ha en sådan innebörd, betraktas från ett annat håll som det mest orimliga af alla. Jag tror, att om man försökte slå ett slag för ett förslag, som man ansåge skulle ordna allting och vara så öfverensstämmande med den högsta världsliga för att icke säga gudomliga rättvisa, som öfver hufvud vore möjligt att åstadkomma, jag tror, att man då finge stå och fäkta till domedag för att få det antaget. Jag tror, att om man vill genomföra något i praktiken — och jag antager, att äfven de mest ideellt anlagda teoretici på beskattningsväsendets område vilja se ett praktiskt resultat af sina idéer — då bör man låta detta vara detta och taga vederbörlig hänsyn till de svårigheter, som möta på den i alla fall icke rosenströdda utan törnuppfyllda stig, som heter skattereformernas stig.

Sedan herr talmannen, som emellertid återkommit, åter öfvertagit ledningen af förhandlingarna, anförde

Friherre Palmstierna: Herr talman! Ja, vi »ideellt anlagda teoretici» här i detta land ha arbetat på och lyckats införa den

beskattningsreform, som herr finansministern genom att tillsätta en kommitté godkänt såsom synnerligen praktisk, nämligen värdestegringskatten. Jag ber få säga, att vi »ideellt anlagda teoretici» ha den uppgiften att söka »hala» herr finansministern så långt framåt på den vägen, som det är möjligt.

Jag skall be att få göra några beriktiganden med anledning af hvad som här yttrats. Det exempel, som herr finansministern framhöll från Trelleborg, är så eklatant som möjligt. Kommunen får betala, men fastighetsägarna, som göra vinst på det hela, gå fria. Hvad det danska lagförslaget beträffar, så gällde det Esbjergs hamn, och jag vill framhålla, att detta är en lag, som redan är införd i Danmark. Hvad förhållandena i Tyskland beträffar, ber jag få påpeka, att det var den kände, kanske hela världens mest framstående finansteoretiker, Adolf Wagner, som framlade förslag om allmän jordvärdestegringskatt — icke betterment-bidrag — till staten, men detta förslag har den tyske finansministern icke upptagit. Emellertid har man gått in på förslaget om betterment-bidrag, och kring de stora kanalerna köpes mark i stor utsträckning, så att denna mark må kunna behållas i statens ägo och staten förtjäna på det hela.

Nu vill jag fastslå två saker, som herr finansministern uttalat sig för. Han har dels yttrat, att man af all kraft borde arbeta på en lösning af vår skattefråga i den riktningen, att den kommunala skatten icke hvilar på grund af den statliga utan att dessa slag af skatter särskiljas, dels har han sagt sig inse, att intressebeskattning bör ligga till grund för den kommunala beskattningen. Men då vill jag inbjuda herr finansministern att taga ett steg till, som ligger alldeles vid sidan om dessa reformförslag och som därför när som helst kan tagas. Det rör en mycket viktig punkt, nämligen att söka ordna frågan om taxeringen på sådant sätt, att man skiljer mellan skatt på hus och skatt på tomt. Genom att en sådan skillnad uppdrages, skulle möjlighet beredas för tillämpning af den skatteprincip, som under alla förhållanden är den rätta, nämligen att det produktiva arbetet lämnas så fritt och obehindradt som möjligt, men att beskattningens tyngdpunkt drabbar de oförtjänta inkomstkällorna.

§ 5.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner:
angående anslag till åttonde internationella tuberkuloskonferensen i Stockholm år 1909; och
angående befrielse för förre lokomotivföraren M. J. Andersson Temén att gälda visst honom till utgifvande ådömdt ersättningsbelopp.

§ 6.

Efter föredragning bordlades åter Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1.

§ 7.

Härefter föredrogos hvar för sig statsutskottets utlåtanden: n:o 27, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheter från förra hospitalegendomen Kolstad i Östergötlands län;

n:o 28, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till förra öfverstebostället Orrholmen i Skaraborgs län hörande hemman Blackorna n:o 1;

n:o 29, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af fem lägenheter från förra majorsbostället Järrestad n:is 5, 7 och 23 i Kristianstads län;

n:o 30, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af tvenne områden från förra hospitalshemmanet Köpetorp n:o 1 i Östergötlands län;

n:o 31, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Gladsax n:o 21 i Kristianstads län;

n:o 32, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af mark från Laholms kungsladugård i Hallands län; samt

n:o 33, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Norr Salbo n:o 5 i Västmanlands län.

Hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls af kammaren.

§ 8.

*Om stämpel
å bevis om
tillstånd att
köra med
automobil å
allmän väg
eller gata
m. m.*

Till behandling förelåg härefter bevillningsutskottets betänkande n:o 7, i anledning af väckt motion om stämpel å bevis om tillstånd att köra med automobil å allmän väg eller gata m. m.

I en inom Andra Kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, n:o 95, hade herr Lundin föreslagit, att Riksdagen ville besluta dels följande tillägg till förordningen om stämpelafgiften:

Bevis af öfverståthållareämbetet eller Kungl. Maj:ts befallningshafvande om tillstånd för automobilägare till körning med automobil på allmän väg eller gata

för 12 månaders tid Kr. 120: —

för 1 månad ..... » 10: —

dels ock att hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t med ändring af nuvarande bestämmelser ville förordna, att särskildt

tillstånd af Konungens befallningshafvande fordrades för körning med automobil å allmän väg eller gata, och skulle ägaren för hvarje automobil lösa sådant tillståndsbrev, gällande för kalendermånad eller år.

Utskottet hemställde, att Riksdagen i anledning af herr Lundins motion ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida för användning af automobiler eller vissa slag af dem skatt, vare sig i form af stämpel eller annorledes, borde åsättas, samt därefter till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill nämnda utredning kunde gifva anledning.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Sandwall*, friherre *Trolle*, *Tønning*, *Karlsson* i Göteborg och *Berg* i Göteborg.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr Berg i Göteborg: Motionären säger i sin motion, att han väckt denna fråga på tal, därför att nya skatteobjekt erfordras för staten. Vi, som ha reserverat oss i denna fråga, ha haft den åsikten, att man nog kan finna bättre skatteobjekt än dessa automobiler. Motionären vill skattlägga alla sådana utan undantag. Men utskottet är mera tveksamt och lutar åt den åsikten, att endast så kallade lyxautomobiler borde skattläggas. För min del tycker jag, att det är ytterligt motbjudande att alls skattlägga detta samfärdsmedel, som väl ändå måste betecknas såsom framtidens. Motionären anser automobiler vara en landsplåga, och jag vet, att många landtmän däri äro eniga med honom, och icke heller reservanterna ställa sig oförstående mot landtmännens synpunkter i den delen. Vi förstå så väl, att särskildt i långt aflägsna landsbygder ganska många obehag följa med dessa frustande fordon, som skrämman landtmännens hästar och som man anser fördärfva vägarna. Men jag vill påpeka, att samma slags ovilja yppade sig, när det var fråga om de första järnvägsanläggningarna här i landet och då velocipederna började användas här. Många landtmän voro äfven mycket förgrymmade, när telegraf- och telefonstolparna först skulle utsättas. Nu torde de ovänliga känslorna mot järnvägarna och cyklarna ha försvunnit och detsamma blir nog inom kort förhållandet med den nu rådande oviljan mot automobiler. Det är visserligen sant, att automobiler äro obehagliga på det sättet, att de dels sprida en obehaglig lukt och dels ha ett mycket irriterande stänkande ljud; på grund af dessa båda omständigheter ha de ju också fått öknamnet »stinkstänkor». Men alla veta vi af erfarenheten, att dessa olägenheter mer och mer försvinna. Jag tror, att man måste medgifva, att de automobiler, som synas på Stockholms gator, icke äro så värst besvärliga i dessa två afseenden, och jag

Om stämpel å bevis om tillstånd att köra med automobil å allmän väg eller gata m. m.
(Forts.)

*Om stämpel
å bevis om
tillstånd att
köra med
automobil å
allmän väg
eller gata
m. m.
(Forts.)*

är säker på, att allteftersom tekniken fullkomnas, skola deras störande inverknings på hästarna genom det af dem förorsakade bullret aldeles försvinna. Sedan återstår ju automobilernas inverkan på landsvägarna. Men jag tror, att det skulle vara till allas fördel, om landsvägarna blefve försatta i bättre skick än de för närvarande äro. Jag förmodar också, att med de förbättringar, som kunna komma att vidtagas i väglagen, det för landtmännen icke skall behöfva kännas allt för betungande att försätta vägarna i så godt skick, att dessa automobiler icke komma att förorsaka någon nämnvärd skada.

Motionären anställer en jämförelse mellan skatt på automobiler och skatt på hundar. Alla jämförelser halta, men i mitt tycke haltar denna mer än vanligt. Jag tror, att de allra flesta hundar måste betecknas som lyxdjur. Men åtminstone utskottet anser, att de flesta automobiler användas i den praktiska verksamhetens tjänst. Jag tager fasta på detta utskottets uttalande och vill just af den anledningen motsätta mig beskattning af automobilerna.

Herr talman, jag yrkar afslag såväl å motionen som å utskottets förslag.

Herr Almquist: Herr talman! Motionären yrkar i sin motion, att automobilägare skola för körning med automobil på allmän väg eller gata erlägga en skatt af 120 kronor om året. Utskottet har i sin hemställan icke velat gå så långt utan endast föreslagit en utredning af frågan, huruvida för användning af automobiler eller vissa slag af dem skatt bör åsättas. Utskottet säger vidare i sin motivering tydligt ifrån, att utskottet icke anser det lämpligt att pålägga *alla* automobiler beskattning i den grad, motionären föreslagit. Utskottet anser det sålunda kunna ifrågasättas, om icke sådana automobiler, som brukas för praktisk verksamhet, böra vara fritagna från skatt eller åtminstone träffas af en lägre skattesats än andra automobiler. Utskottet framhåller jämväl, att den blifvande utredningen äfven bör omfatta frågan om skattens storlek. Man kan nämligen ifrågasätta, om icke en beskattning af 120 kronor för en lyxautomobil, värd t. ex. 20,000 kronor är alltför ringa, och skatten i vissa fall därför bör ökas utöfver hvad motionären föreslagit. Det är vidare tydligt, att utredning tarfvas äfven beträffande frågan, huruvida skatten bör utgå till staten eller delvis också till kommuner eller till vägunderhållet. I vissa trakter, där viss reguljär automobiltrafik äger rum, skulle det måhända befinnas vara med rättvisa öfverensstämmande, att skatten komme väghållningsdistriktet till godo.

Då, såsom motionären framhåller, nya skatteobjekt ständigt måste uppletas, tror jag det skulle vara lämpligt, om skatt lades på lyxautomobiler. Men då jag föreställer mig, att Andra Kammarerna icke skulle vilja vara med om att lägga skatt på alla slags

automobiler och en utredning i allt fall synes nödvändig ber jag, herr talman, att få yrka bifall till hvad utskottet hemställt.

*Om stämpel
å bevis om
tillstånd att
köra med
automobil å
allmän väg
eller gata
m. m.*

(Forts.)

Herr Jansson i Krakerud: I den diskussion, som för en stund sedan ägde rum rörande våra skatteförhållanden, sökte man från ett håll sammankoppla två viktiga skatteförslag. Jag tänkte då, att om dessa skatteförslag skulle komma att sammankopplas i en och samma utredning, det kanske kunde dröja i 30 eller 40 år, innan Riksdagen kunde ena sig om dessa vidlyftiga skatteprojekt. Som vi veta, kunna rörande mycket enkla skatteförslag mycket olika åsikter göra sig gällande; huru mycket mer skulle icke detta blifva fallet, om dessa stora skatteförslag sammankopplades.

Däremot tror jag, att man i den föreliggande frågan borde kunna enas. En skrivelse till Kungl. Maj:t i den riktning, som här föreslås, skulle väl knappast kunna innebära någon fara. Resultatet däraf skulle möjligen blifva, att man finge någon liten skatt på lyxautomobiler; och de tåla mycket väl vid en sådan skatt.

För min del skulle jag önska, att, om man lyckades lägga skatt på dessa fordon, man kunde fortgå på denna bana och lägga skatt på åtskilliga andra lyxartiklar. Jag tror icke, att detta vore alldeles olämpligt. För några dagar sedan stannade en automobil uppe vid Odenplan, där jag för tillfället befann mig. Jag frågade chauffören, hvad automobilen kostade. Han svarade: 25,000 kronor. Jag anser, att en person, som kan betala 25,000 kronor för en automobil, som han endast använder för att åka i vid vissa tillfällen, mycket väl bör kunna betala en sådan skatt.

Det är väl troligt, att de 25,000 kronorna, som utgöra priset på denna automobil, icke upptagas i den deklaration, som ägaren har att afgifva. Då man således kan anse, att summan ej ingår i automobilägarens skattebelagda kapital, gå dessa 25,000 kronor skattefria. Enligt min uppfattning skulle det därför vara i öfverensstämmelse med billighet och rättvisa, om en skatt åsattes automobiler.

Med anledning af hvad jag anfört skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Att detta ej är en så värst viktig fråga erkännes, och det är kanske ej mycket värdt att tala om den. Men för mig har den af motionären föreslagna åtgärden varit osmaklig därför, att hans motion andas en så skarpt fientlig stämning mot det nya fordon, som säkerligen i alla fall i ganska hög grad kommer att bli framtidens.

Jag vill ej alls förneka det i och för sig riktiga i den tanke,

*Om stämpel
bevis om
tillstånd att
köra med
automobil å
allmän väg
eller gata
m. m.*

(Forts.)

utskottet framställt, att man särskildt på lyxåkdon lägger en skatt af den art, utskottet antydt. Men denna motionärens framställning har egentligen icke tillkommit för att söka bereda staten en inkomst utan på grund af en fientlig stämning mot automobiler iöfver hufvud.

Såsom den förste talaren yttrade, är det ju ganska lätt att förstå denna misstämning mot automobilerna, som inom vissa kretsar gifvit sig till känna; men jag tror, att man icke bör låta en dylik stämning hafva det inflytande, att man på den här föreslagna vägen vill komma åt automobiltrafiken. Är det så, att automobilägarne öfverskrida lämpliga gränser, då har ju Riksdagen i sin makt att ställa om, att man genom lagbestämmelser hindrar deras framfart. Att, såsom här föreslagits, genom skattläggning söka att träffa dem — utan att samtidigt åtminstone begära beskattning af alla slags lyxåkdon — det har jag för min del ansett vara olämpligt.

Här har föreslagits, att man skulle skriva till Kungl. Maj:t och begära en utredning. Ja, man skriver ju till Kungl. Maj:t om allt möjligt; men är icke detta ändå en sak af alltför ringa betydelse för att därmed besvara en regering? Regeringen har väl annat att tänka på än dylika bagateller. Jag anser det ej lämpligt att skriva till Kungl. Maj:t härom; och jag skall därför, herr talman, be att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Jansson i Krakerud: Den förste ärade talaren talade om att det förefinnes en stor fientlighet mot automobiltrafiken, och den senare talaren sade, att motionen andades fiendskap mot automobilerna. Men här föreligger ju icke fråga om bifall till motionen, utan om bifall till utskottets betänkande, hvori det icke finnes ett ord, som innebär någon fiendskap mot automobilerna. Utskottet talar helt enkelt om att utskottet vill hafva en skrivelse till stånd i syfte att få utredt, huruvida icke för en del automobiler borde betalas en särskild skatt.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag å berörda hemställan och den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som emellertid votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställen och den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 141 ja mot 45 nej, hvadan kammaren alltså bifallit utskottets hemställen.

*Om stämpel
å bevis om
tillstånd att
köra med
automobil å
allmän väg
eller gata
m. m.
(Forts.)*

§ 9.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget lagutskottets utlåtande n:o 10, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 2 § 1 mom. i förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903.

*Om ändrad
lydelse af 2 §
1 mom. i för-
ordningen an-
gående skogs-
vårdsafgifter
den 24 juli
1903.*

Lagutskottet hade till gemensam behandling förehåft två till utskottet överlämnade, likalydande motioner, väckta, den ena under n:o 13 i Första Kammaren af herrar *Behm, Carlberg*, grefve *A. Hamilton, Odelberg*, grefve *Henning Wachtmeister*, friherre *Lagerbring, Bellinder, Ridderbjelke*, friherre *C. J. Beck-Fris, C. E. L. Bohnstedt, Hallin* och *Ekelund* samt den andra under n:o 33 i Andra Kammaren af herrar *Svensson* i Skyllberg, *Gustafsson* i Sjögesta, *Andersson* i Helgesta, *Magnusson* i Salstad, *Olsson* i Broberg, *Mallmin*, *Gustafsson* i Mjölby, *Wallentin, Olausson, Forsberg, Erikson* i Öfra Odensvi och *von Horn*, hvilka föreslagit Riksdagen att för sin del besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående skogsvårdsafgifter af den 24 juli 1903, att första momentet af § 2 erhöle följande lydelse:

De genom dessa afgifter inflytande medel skola användas sålunda, att $\frac{4}{5}$ fördelas mellan landstingsområdena efter den virkesmängd, som för tillverkning af de utförda varorna blifvit inom de skilda områdena afverkad, och $\frac{1}{5}$ af Kungl. Maj:ts fördelas mellan de olika landstingsområdena efter pröfning af förefintliga behof.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid afgifvits af grefve *Hamilton*.

Sedan utskottets hemställen föredragits, yttrade:

Grefve *Hamilton*: Herr talman, mina herrar! Herrarna torde erinra sig, att enligt nu gällande skogslagstiftning de inflytande skogsvårdsafgifterna skola fördelas mellan de olika landstingsområdena i förhållande till därstädes exporterad virkesmängd. Detta kan hafva till följd, att inom vissa landstingsområden, där

Om ändrad lydelse af 2 § i mom. i förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903.

(Forts.)

skogstillgången är stor och där måhända äfven exporten är stor, betydande belopp inflyta i skogsvårdsafgifter, medan däremot inom andra län, där kalmarker förefinnas och vidtomfattande skogsodlingsföretag äro behöfliga, skogsvårdsafgifter endast i ringa mån inflyta. Härigenom kan i vissa skogskassor uppstå öfverskott, samtidigt med att andra län hafva så litet medel i sina skogskassor, att några skogskulturer icke i dessa län kunna verkställas.

Då Kungl. Maj:t år 1903 framlade sitt förslag till skogslagstiftning, innebar detta förslag, att dessa skogsvårdsafgifter skulle ingå till en för hela riket gemensam skogsvårdsfond, för att därifrån af Kungl. Maj:t fördelas till de orter, där behovet af understöd åt skogsvården vore störst. Jag vågar förmena, att denna af Kungl. Maj:t då uttalade åsikt varit den riktigaste. Jag vill visst icke beröfva de län, som nu erhålla stora belopp i skogsvårdsafgifter, dessa medel, för så vidt de därstädes äro behöfliga; men jag antar, att, om afgifterna inflyta till en skogsvårdsfond, dessa län fortfarande skola få behålla dessa medel, om så är behöfligt, ty Kungl. Maj:t komme säkerligen att därvidlag göra en rättvis delning.

Jag har äfven en annan anledning att icke anse den nuvarande lagstiftningen riktig. Jag anser nämligen, att, vare sig det gäller skatteinkomster eller skatteutgifter, man icke bör indela landet i särskilda distrikt, såsom det nu är fallet vid dessa skogsvårdsafgifters fördelning, utan att landet i sin helhet bör så vidt möjligt utgöra en skatteenhet. Jag kan emellertid icke gilla den uppfattning, som är uttalad i motionen, ty den löser frågan blott till hälften, så att säga, och har jag reserverat mig inom utskottet, allenast för att taga afstånd från den åsikt, som utskottet i sitt betänkande har uttalat. Då det icke föreligger något förslag, sådant som jag önskade det, har jag, herr talman, icke något yrkande att göra.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman, mina herrar! Debatten om skogsvårdsafgifternas fördelning har under de sista åren regelbundet kommit tillbaka så ofta, att de herrar, som någon längre tid varit i kammaren, hafva hört tillräckligt med skäl anföras både för den ena och för den andra ståndpunkten i denna fråga; men det är ursäktligt af dem, som lida af den nuvarande orättvisa fördelningsgrunden, att de taga upp frågan igen.

Som bekant, föll en motion med samma syfte som denna vid fjorårets riksdag; och om frågan det oaktadt tagits upp i år, så kommer det sig däraf, att ny fördelningsplan för nästa 5-årsperiod i år skall uppgöras. Emellertid hafva mina medmotionärer och jag nu framfört frågan i en betydligt moderat form än förra året. Vi hafva nämligen föreslagit, att från nuvarande fördelning skulle undantagas 20 proc. af afgiftsbeloppen, och att

dessa 20 proc. skulle öfverlämnas åt Kungl. Maj:t till fördelning efter de olika skogsvårdsstyrelsernas behof. Detta har synts oss vara ett mycket moderat och rimligt förslag; och såsom det torde vara herrarna bekant, vann detta förslag majoritet vid senaste, i december månad i fjor församlade s. k. skogsvårdsriksdag.

Om ändrad lydelse af 2 § 1 mom. i förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903.

(Forts.)

Det är ju gifvet, att de län, som hafva förmån af den nuvarande fördelningsgrunden, i hufvudsak hålla på den; men det synes mig, att, om man ville bedöma denna sak ur rikssynpunkt och anse, att den är en hela rikets och icke en de särskilda länens angelägenhet, det förslag, som vi här framlagt, borde kunna vinna bifall. Den ledande princip, som ligger till grund för den nuvarande fördelningen, kan nämligen i praktiken icke upprätthållas; ty det kan ju icke förnekas, att, såsom ofta framhållits, det icke är möjligt att till fullo utreda, hvarifrån det virke, som afgiftsbelägges, härstammar, och detta icke allenast i fråga om sådant virke, som i jämförelsevis oförarbetad form exporteras, utan äfven i fråga om materialet för mera förädlad vara, såsom trämassa och dylikt.

Se vi nu frågan från rikssynpunkt, så är det väl så, att skogsvårdsafgifterna böra användas, där de kunna komma mest till nytta och bäst gagna landet. Ur denna synpunkt kan det väl icke förnekas, att man har lika stort skäl att gifva de sydligare delarna af landet andel i dessa afgifter som de nordligare. Hur orättvist det för närvarande är ordnad, framgår klart af det under föregående riksdagar ofta framhållna exemplet, huru det i detta afseende förhåller sig med Örebro län och Värmlands län. I Örebro län finnas 600,000 hektar privat skogsmark; och där få vi icke mera än 6,000 kronor i skogsvårdsafgifter. I Värmlands län finnas 1,400,000 hektar, d. v. s. något mindre än 2 $\frac{1}{2}$ gånger så mycket, dylik skogsmark; och där får man öfver 100,000 kronor i skogsvårdsafgifter: alltså mer än 16 gånger så stor utdelning på knappt 2 $\frac{1}{2}$ gånger så stor areal.

Icke heller kan det väl vara skäl i att de trakter, som producera virke företrädesvis för inhemsk förbrukning, skola få mindre andel i skogsvårdsafgifterna än sådana trakter, som exportera sin afverkning till utlandet. Dessutom är det att märka, att en stor del af de exportafgifter, som komma några särskildt gynnade län till godo, ju härröra från virke, som tagits från kronoparker; och afgifterna för detta virke borde väl kunna få användas i rikets samfällade intresse, efter pröfning som af Kungl. Maj:t verkställdes.

Jag finner alltså, att alla skäl tala till förmån för det moderata förslag, som vi motionärer här framställt, och som efter noggrann och omsorgsfull pröfning gillades af den här i Stockholm förra året samlade skogsvårdsriksdagen. Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till motionen.

Om ändrad
lydelse af 2 §
I mom. i för-
ordningen an-
gående skogs-
vårdsafgifter
den 24 juli
1903.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Ekman* i Mo gård, *Gustafsson* i Mjölby och *Gustafsson* i Sjögesta.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Det är ej någon ny fråga, som nu föreligger till Riksdagens behandling, utan en rätt gammal. Det talades mycket om den redan 1903, då de nya skogslagarna framlades. Såsom af betänkandet framgår, förhöll det sig nämligen så, att den kommitté, — 1896 års skogskommitté — som uppgjorde förslag till skogslagarna, i fråga om fördelningen af skogsvårdsafgifterna hade ungefär det förslag, som sedermera blef Riksdagens beslut. När sedan Kungl. Maj:t framlade förslag i ämnet, gjordes den ändringen, att alla skogsvårdsafgifter skulle gå till en gemensam skogsvårdsfond, ur hvilken Kungl. Maj:t skulle äga rätt att anvisa medel till de olika länen efter deras behof.

Emellertid fann det särskilda utskott, som vid 1903 års riksdag hade att behandla skogslagarna, detta förslag mindre lämpligt. Det särskilda utskottet uttalade nämligen, att det icke vore med rättvisa öfverensstämmande, att skogsvårdsafgifterna skulle gå till andra landsdelar än dem som betalade dem och som också ansågos vara i stort behof af att få använda dem till sina skogsmarkens förbättring. Detta blef också Riksdagens beslut.

Sedermera har ju förslag om ändring häruti varit framme olika gånger inför Riksdagen. Men Riksdagen har hittills alltid afslagit dessa framställningar — senast i fjol, då ett förslag förelades Riksdagen, som i stort sedt gick ut på detsamma som det i år väckta.

Nu säga väl motionärerna, att de icke vilja gå så långt som i fjol, utan att, såsom den siste talaren sade, det är ett »moderat» förslag, de nu framlägga. Ja, det är sant: de hafva i år icke begärt mer än $\frac{1}{5}$ att disponeras på det föreslagna sättet, medan de i fjol fordrade, att skogsvårdsafgifterna i sin helhet skulle gå till fördelning efter arealerna af de enskilda skogarna inom landstingsområdena. Men hvad de i grund och botten mena, säga de med stor uppriktighet ifrån: de äro alls icke belåtna härmed, utan detta blott är en liten början.

Hvad nu beträffar sakens principiella sida, så är det en fullkomligt oriktig förutsättning, på hvilken motionärerna stödjå sitt yrkande, den nämligen, att dessa skogsvårdsafgifter skulle vara att anse som en *skatt*, hvilken liksom andra skatter borde gå till landets behof i dess helhet. Nej, det är ej så, mina herrar; detta är icke någon skatt. Det framgår däraf, att afgiften ej drabbar alla landsdelar i riket, som hafva skog. Undantag äro gjorda bland annat för Västerbottens och Norrbottens län. Där utgå inga skogsvårdsafgifter, och om virke därifrån exporteras öfver ort, där skogsvårdsafgifter upptagas, så får exportören restitution för dessa afgifter. Ej heller gäller förordningen om skogsvårds-

afgifter för Gottlands län. För detta län antogs i stället i fjol en särskild skogsvårdslag jämte en författning om skogsvårdsafgifter, som gälla uteslutande för detta län. Däri begära, in-konsekvent nog, motionärerna ej någon ändring. Fastän det så-lunda finnes landsdelar, som äro alldeles undantagna från denna lagstiftning och sålunda icke betala skogsvårdsafgifter för exporteradt virke, skulle enligt motionärernas förslag äfven dessa kunna få vara med om att få anslag af skogsvårdsafgifterna från andra landsdelar.

Detta är ju redan ett bevis på att förslaget innebär en orättvisa; men det är icke nog därmed. Det förhåller sig vidare så, att det ej heller betalas skogsvårdsafgifter för *allt* virke, som afverkas till afsalu. Att afgifter ej utgå för *husbehöfsvirke* är ju naturligt och därom är intet att säga. Men om skogsvårdsafgifterna skulle anses såsom en skatt och gå till allmän fördelning, borde åtminstone afgifter drabba *allt virke, som afverkas till afsalu*. Detta är dock icke förhållandet, utan skogsvårdsafgifterna erläggas endast för det virke, som *exporteras*. Det gör, att sådana län eller landsdelar, hvilka använda sitt virke hufvudsakligen till afsalu inom landet — som t. ex. Örebro län, där en mycket stor del användes till kolning, Stockholms län eller landsdelarna kring Mälaren, där skogen säljes till ved och skickas till Stockholm eller närliggande större städer — icke betala några skogsvårdsafgifter för detta virke. Detta visar, att skogsvårdsafgifterna icke kunna anses hafva naturen af en skatt. Skulle samtliga länen, utan afseende på hvad därifrån utgår i skogsvårdsafgifter, få rätt till andel i dem, så borde de också betala skogsvårdsafgift för allt virke, som afverkas till afsalu. Men därom akta sig motionärerna att säga något. Därför är det en fullkomligt orättmätigt princip, som man här vill göra gällande.

Detta oaktadt kunde motionärernas yrkande ha något fog för sig, om det vore så, att skogsvårdsafgifterna uppginge till så stora belopp, att de icke vore nödiga för behofvet inom de landsdelar, där de inflyta. Det är ju de norra länen och Smålandslänen, som taga den hufvudsakliga delen af skogsvårdsafgifterna. Om de icke behöfde dem, kunde man föra sådant tal som motionärerna, men så är långt ifrån förhållandet, utan inom de länen är tvärtom behofvet af skogsvårdsafgifterna synnerligen stort. Dels finnas där mycket stora kalmarker och dels lida skogarna af något, som heter försumpning, d. v. s. sumpmarkens inkräktande på den skogbärande jorden. Mot denna försumpning måste föras ett beständigt och mycket intensivt krig, för att icke dessa landsdelar, som producera nästan Sveriges hela export af virke, skola bli urståndsatta att hålla denna export och därmed en viktig del af vår ekonomi uppe. Den största delen af skogsvårdsafgifterna i det län jag representerar användes t. ex. just till utdikning af sumpmarker för att hindra fortgående försump-

Om ändrad lydelse af 2 § i mom. i förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903.

(Forts.)

Om ändrad
lydelse af 2 §
I mom. i för-
ordningen an-
gående skogs-
vårdsafgifter
den 24 juli
1903.

(Forts.)

ning. År 1907 t. ex. uppgjordes förslag och verkställdes under-
sökning till dylik utdikning på icke mindre än 182 fastigheter,
hvilka företag sedermera komma att utföras i år eller ett följande år.

Det har också sagts, att skogsvårdsafgifterna skulle i de
norrländska länen komma de rika bolagen till godo. Nej, det
är icke förhållandet. I allmänhet, ja, nästan undantagslöst, gå
de till enskilda jordägare. Bolagen ha på det hela fått sköta sig
själfva. Men nyttan af skogsvårdsstyrelsernas arbete visar sig
äfven däri, att det har utgjort en maning äfven till bolagen att
i det afseendet göra sin plikt. Uppgifter, som jag har, visa, att
under 1905 bolagen af egna medel använde 33,635 kronor för
utdikning af sumpmarker på sina egendommar inom Jämtlands län.
1906 hade siffran stigit till 56,088 kronor och 1907 till 117,081
kronor. Detta visar, hur välgörande det exempel verkar, som
skogsvårdsstyrelserna gifva genom att taga denna sak om hand.

Det är sålunda fullkomligt oriktigt, då man föreställer sig,
att behof af dessa afgifter icke skulle förefinnas i sådan grad
inom de skogsexporterande länen, att de borde få behålla afgifterna
i sin helhet. Det gör sig tvärtom i själfva verket gällande i
mycket hög grad och medlen räcka icke på långt när till för att
fylla behofvet. I sin berättelse för 1906 säger t. ex. skogsvårds-
styrelsen i mitt län, sedan den talat om hur stora belopp som
användts för afdikningsföretag på försumpad skogsmark: »Att
dessa medel ej ensamt kunna räcka till att häfva den försump-
ning, hvaraf stora delar af länet lider, är uppenbart.»

Det är sålunda en *lifsfråga* för de egentligen skogprodu-
cerande delarne af landet, att man icke tager något af dessa medel
ifrån dem. Det vore också en mycket stor *orättvisa* att taga
dessa ifrån dem och lämna dem till de sydligare länen, som
själfva erlægga mindre belopp af dylika skogsvårdsafgifter, så
mycket större som dessa län till en stor del slippa ifrån afgifter
för sitt saluvirke. I Jämtlands län t. ex. går däremot allt virke,
som säljes, uteslutande till export och därför får man där betala
skogsvårdsafgifter för hvarenda pinne, som går till afsalu.

Jag kan slutligen icke undgå att fästa herrarnes uppmärk-
samhet på en punkt, som förekommer i motionärernas framställ-
ning. Det heter på sid. 3: »Det lärer väl ej heller kunna för-
nekas, att skogsvårdsmedel, använda på södra och mellersta
Sveriges mera fruktbara skogsmarker, lämna landet i sin helhet
större vinst, än om de användas å skogsmarkerna i landets nord-
ligare delar, till följd hvaraf de äfven torde böra i första rummet
komma de förra till godo.» Vilja herrarne verkligen taga kon-
sekvenserna af detta yttrande? Vilja herrarne verkligen finna
det riktigt att draga afgifter, som drabba skogarna i Norrland
ned till Skåne eller till de sydligare landsdelarna, som äro frukt-
barare, och låta det gå hur det vill där uppe? Det är ju konse-
kvensen af denna tanke, och det vore en konsekvens, som icke

blott för dessa landsdelar, utan nationalekonomiskt sedt för hela riket vore af det allra farligaste slag. Det är verkligen så med denna ständigt återkommande pretention, som en af motionärerna själf erkände i ett obehakadt ögonblick, då han sade, att det var att vilja »taga ur andras pung och lägga i sin egen»; hvarför han ock tyckte, att det var i viss mån obehagligt att vara med om något dylikt.

Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat, än att det är både ur rättvisans och ur nationalekonomisk synpunkt angeläget, att Riksdagen afslår denna motion. Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Öberg, Hagström, Karlsson i Mo, Bergman, Wiklund, Mörtzell, Berglund, Olsson i Fläsbro, Sundström, Thor, Kvarnzelius, Karlsson i Fjäl, Lindgren i Skog, Mogren, Hedström, Åslund, Ersson, Olsson i Älfvalsåsen, Ström i Transtrand, Jansson i Edsbäcken, Igel, Canell, Berggren, Anderson i Arvika, Odqvist, Wijk, Olsson i Blädinge, Magnusson i Tumhult, Fornander och Petersson i Dänningelanda.*

Herr Schotte: Herr talman, mina herrar! Efter den uttömmande kritik, som från lagutskottets sida genom den siste ärade talaren ägnats den föreliggande motionen, vore det kauske obehöfligt att ytterligare taga till orda. Då emellertid motionen i åtskilliga afseenden är riktad speciellt mot förhållandena i Värmlands län, skall jag be att få yttra några ord och därvid särskildt hänföra mig till förhållandena, sådana de ställa sig för Värmland.

Det är förut framhållet, att det förslag, som motionärerna åsyfta, är ur principiell synpunkt, liksom ock ur rättvisans och billighetens synpunkt, obefogadt. Det skulle innebära en fullständig omläggning af det system för ifrågavarande afgifter, som varit bestämmande för Riksdagen, då skogsvårdsafgifternas fördelning fastställdes. Det har också påpekats, att behovet af dessa medel är synnerligen stort i de län, som skulle särskildt drabbas af en förändrad fördelning af skogsvårdsafgifterna. Af hvad motionärerna anført framgår, att de län, som närmast beröras af en inskränkning i detta afseende, äro Värmlands, Gäfleborgs och Västernorrlands län, hvilka län ha betydande skogsvårdsafgifter. För Värmlands län uppgå dessa afgifter till 7.33 öre för hektar privat skogsmark och hela summan till omkring 100,000 kronor för år. För Gäfleborgs län är motsvarande siffror respektive 6.29 öre och omkring 90,000 kronor; för Västernorrlands län uppgå afgifterna till belopp motsvarande 5.87 öre per hektar privat skogsmark; under det hela summan af detta läns skogsvårdsafgifter under de senare åren belöpt sig till något öfver 100,000 kronor. Efter nämnda län komma närmast Smålands-

Om ändrad lydelse af 2 § 1 mom. i förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903.

(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af 2 §
I mom. i för-
ordningen an-
gående skogs-
vårdsafgifter
den 24 juli
1903.*

(Forts.)

länen med omkring 5 eller mellan 4 och 5 öre per hektar privat skogsmark.

Det har af den föregående talaren påpekats, att, då de nordligaste länen, Norrbottens och Västerbottens, äro undantagna från skogsvårdsafgifter, det icke med något fog kan sägas, såsom motionärerna påstå, att skogsvården skulle mera gagnas genom att skogsvårdsafgifterna tillföle de mellersta och sydliga länen, än om de fortfarande hufvudsakligen tillfalla de län, hvarom här närmast är fråga, eller Värmlands, Gäfleborgs och Västernorrlands län. Dessa län, framför allt Värmlands och Gäfleborgs, höra utan tvifvel till de län, å hvilkas skogar en modern rationell skogsvård ger det bästa och snabbaste utbytet.

Visserligen har det förekommit, att skogsvårdsstyrelser i dessa län stater något år visat öfverskott, men dessa öfverskott ha varit rent tillfälliga och berott därpå, att man ännu icke öfverallt hunnit ordna sig rationellt eller tillräckligt energiskt gripit sig an med skogsvårdsarbetet. Lagstiftningen om vård af enskilda skogar har i endast få år varit i tillämpning, och man kan icke rimligen begära, att skogsvårdsstyrelserna redan från början skulle kunnat lägga skogsvårdsarbetet i fullt fasta former och vidtaga alla åtgärder, som härför varit af behovet påkallade. Det är emellertid visst, att nu inflytande skogsvårdsafgifter äro i sin helhet behöfliga för de orter, som f. n. få del af dem, och att den tid är synnerligen nära, då dessa afgifter, om de icke väsentligt förhöjas, bli otillräckliga.

Det kan icke undgå att väcka en viss förvåning, att motionärerna ansett det vara så brådskande att ändra delningsgrunden därför, att ett dröjsmål med omläggningen skulle orsaka svårigheter för de län, som nu erhålla alltför stora andelar af skogsvårdsafgifterna, ifall de definitivt ordnade sig med beräkning, att det nu rådande öfverflödet skulle fortfara. Att skogsvårdsintresserade och skogsvårdskunnige män kunna tala om »öfverflöd» öfver hufvud taget på medel för skogsodling är anmärkningsvärdt. I hvarje fall är bevisningen för detta öfverflöd i ingen mån presterad och kan ej heller presteras. Uti Värmlands län uppgingo, enligt de uppgifter jag förskaffat mig, skogsvårdskassans samtliga inkomster år 1908 till 107,000 kronor, hvaraf i skogsvårdsafgifter 99,000 kronor. Utgifterna för samma år belöpte sig till 91,000 kronor. Utgifterna uppgingo sålunda till 85 procent af de totala inkomsterna och till 91.8 procent af de för året influtna skogsvårdsafgifterna. Men därvidlag är att märka, att under år 1908 skogsodlingsarbetet måste högst väsentligt inskränkas, därför att då inom Värmlands län, liksom på de flesta andra orter, rådde nästan fullständig brist på tallfrö. Ett normalt skogsodlingsår drager minst 10- å 15,000 kronor i utgifter, som af nämnda anledning icke år 1908 kunnat förekomma, och det är alldeles uppenbart, att de 100,000 kronor, hvartill skogsvårdsafgifterna i Värmlands

län kunna beräknas för i år, ej skola förslå för skogsvårdsstyrelsens planlagda verksamhet.

Det är också tydligt, att det med bidrag ur skogsvårds-kassan understödda skogsvårdsarbetet, i den mån detta arbete kan drivas på ett mer intensivt sätt, kommer att med hvarje år ökas. De medel, hvaröfver Värmlands skogsvårdsstyrelse har att förfoga, äro otvifvelaktigt redan nu alltför knappa; och det skulle komma att råda afsevärd brist på medel för att fullfölja redan igångsatta arbeten, därest de 20 procent, som nu äro ifrågasatta att tagas ifrån länets skogsvårdsafgifter, verkligen också toges bort. Detta skulle medföra icke blott, att möjligheten till utveckling af skogsvårdsarbetet skulle kringskäras, utan äfven att skogsvårdsstyrelsernas på den korta tiden af fyra år redan uppnådda verksamhet skulle inskränkas och lida ett afbräck, hvars verkningar nu äro svåra att öfverskåda.

Nu skall det visst icke förnekas, att icke de södra och mellersta länen äro i behof af ytterligare medel för sitt skogsvårdsarbete, men detta behof kan och bör fyllas på annat sätt än genom att taga medel från de län, som nu hafva inkomster af dessa skogsvårdsafgifter till afsevärda belopp, som ordnat sin verksamhet med beräkning af nu utgående afgifter och som därför så väl behöfva dessa inkomster. Det finnes säkerligen andra utvägar, på hvilka motionärernas önskemål kunna på ett lämpligare sätt tillgodoses.

Redan vid 1908 års riksdag yttrade lagutskottet, i sitt betänkande öfver liknande motion som den nu föreliggande:

»*Det ändamål*, som motionärerna vilja tillgodose, nämligen att bereda de län, hvarifrån afverkningen för export är mindre, större penningtillgång för att vårda om sina skogar och kalmarker, bör kunna nås utan anlitan af en metod för skogsvårdsafgifternas fördelning, hvilken enligt utskottets mening skulle innebära ett obehörigt gynnande af dessa län på de mera skogsexporterande länen bekostnad och som äfven förbiser, att ej blott skogsarealens omfång utan äfven dess beskaffenhet är afgörande för frågan om dess behof af åtgärder i skogskulturellt afseende.» Och lagutskottet hänvisar också i år till, att en ökning eller jämkning i fördelningen af dessa anslag eller förändring i de särskilda villkoren för åtnjutande af bidrag från anslaget för skogsodlingens befrämjande kan ifrågasättas äfven under andra förutsättningar än genom att beröfva de landstingsområden, som det här är fråga om, en afsevärd del af deras inkomster. Jag vill i det afseendet särskildt uppmärksamma, att de nuvarande skogsvårdsafgifterna säkerligen utan någon afsevärd svårighet skulle kunna förhöjas. Jag tror, att dessa utgifter för närvarande kännas mycket litet betungande för vederbörande skogsexportörer, och jag föreställer mig också, att en ökning af dessa afgifter med 50 procent skulle gifva möjlighet till någon afsättning för de södra länen speciella behof. I den mån skogsvårdsstyrelserna handhafva skogsvården

Om ändrad lydelse af 2 § 1 mom. i förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903.

(Forts.)

Om ändrad lydelse af 2 § 1 mom. i förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 uli 1903.

(Forts.)

på ett allt lämpligare sätt, och i den mån intresset för styrelsernas verksamhet växer med de synliga resultaten af densamma, skola säkerligen skogsexportörerna blifva villiga att vidkännas de ytterligare uppoffringar, som kunna vara påkallade i skogsvårdens intresse. Det torde icke möta alltför stora hinder att inom rimliga gränser öka dessa afgifter. En väl skött skogsvård är obestriddligen ett landsgagneligt ändamål, för hvilket både stat och enskilda måste ikläda sig skäligen uppoffringar.

Vidare kan man ju tänka sig, att skogsvårdsafgifter kunde uttagas äfven för virke, som nu ej drager exportafgift och som ej afverkas för skogsägarens rena husbehof. En stor del af detta virke användes för järnindustrien; det skulle väl icke vara så alldeles omöjligt att få en exportafgift motsvarande afgäld lagd på dylikt virke, låt vara, att för en sådan afgäld eller afgift andra former behöfvas än som vidkommande det exporterade virket äro gällande.

Det finnes också ett annat skatteföremål på detta område, hvarom jag i detta sammanhang vill yttra några ord. Det är den export af rundvirke, som nu äger rum, och hvilket virke i ganska betydande kvantiteter utföres, särskildt från Värmland och Dalsland, till de norska trämassefabrikerna. Det torde vara synnerligen befogadt att pålägga detta virke antingen ökad skogsvårdsafgift eller ock en särskild afgift. En export af dylikt rundvirke kan ju under vanliga förhållanden endast innebära en ren national-ekonomisk förlust, en oklok hushållning. Vi behöfva otvifvelaktigt synnerligen väl detta rundvirke för de inhemska trämassefabrikerna. Hittills hafva emellertid kommunikationsförhållandena varit sådana, att detta virke å vissa orter med större fördel kunnat exporteras till norska trämassefabriker än forslas till de svenska. Med förbättrade kommunikationer eller ökade afgifter å detta rundvirke torde man sannolikt kunna få denna export till Norge hämmad och virket att gå till landets egna trämassefabriker.

Motionärerna åberopa, att det vid skogsvårdskongressen i Stockholm i fjol antogs en resolution i öfverensstämmelse med motionärernas förslag. Detta är visserligen sant, ehuru denna resolution antogs med ringa majoritet och först efter en synnerligen liffig diskussion, hvarvid olika meningar gjorde sig gällande. Det förekom äfven till denna resolution en reservation, däri det säges, att reservanterna lika väl som motionärerna betraktat frågan från en större synpunkt, än hittills skett, nämligen ur synpunkten af hela landets skogsvård, och just ur den synpunkten kommit till ett annat resultat än motionärerna, och slutar reservationen med följande ord: »Man gagnar icke landets skogsvård genom att taga bevisligen behöfliga skogsmedel från ett län till ett annat, då sådana till synes befintliga utvägar till samma mål ej pröfvats, som ej skada skogsvårdsarbetet på något håll.» Det är så mycket viktigare att ej beröfva de skogrika länen ens någon del af de

nu utgående skogsvårdsafgifterna, som det är sannolikt, att afverkningskvantiteten i allmänhet snart kommer att minskas. Är det så, att vi tära på själfva vårt skogskapital och att afverkningarna i det hela öfverstiga — och det är många, som säga ansenligt öfverstigit — tillväxten, så måste vi förr eller senare, och helst så snart som möjligt komma till reducerad afverkning. Det är den nuvarande generationens plikt att åt den kommande lämna skogskapitalet så oförminskadt som möjligt. Med afverkningens minskning minskas emellertid äfven skogsvårdsafgifterna af sig själfva, och därmed blir äfven skogsvårdsstyrelsernas möjligheter att fullfölja sina syften i skogsvårdens intresse minskade.

Jag tror, att huru man än ser på denna fråga, så gör man klokt i att biträda lagutskottets förslag. Jag tror också, att de berättigade önskemål, som ligga bakom motionerna, kunna på annat sätt och under andra former tillgodoses. Det skulle vara till stor skada för skogsvården särskildt inom Värmlands och Gäfleborgs län, om dessa län icke finge oafkortade bibehålla de afgifter, som de nu ha.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Jansson i Krakerud: Jag vill endast yttra några ord emot herr Svensson i Skyllberg. Jag måste nämligen uttrycka min förvåning öfver, att herr Svensson omfattar de socialistiska lärorna på sådant sätt, som framgår af denna motion. De socialistiska åsikterna innebära, såvidt jag fattat dem rätt, att taga från de mera bemedlade och fördela bland de mindre bemedlade. Men herr Svensson i Skyllberg tyckes tvärtom vilja taga från de mindre bemedlade och gifva åt de besuttna. Det står här i motionen på sidan 3: »Det lärer väl ej heller kunna förnekas, att skogsvårdsmedel, använda på södra och mellersta Sveriges mera fruktbara skogsmarker, lämna landet i sin helhet större vinst än om de användas å skogsmarkerna i landets nordligare delar.» Således, därför att de ha bördigare skogsmarker i södra och mellersta delarna af landet, vill man taga medel från dem, som icke hafva så bördiga marker, och lämna ut dessa medel för att få de bördiga skogsmarkerna i södra och mellersta Sverige besädda med skogsfrö. — Jag undrar, om den ärade talaren vill taga konsekvenserna af detta. Jag tror näppeligen, att han skall vilja gå in på att dela med sig af sin förmögenhet till de mindre bemedlade. Hvarför skulle då vi, som äro mindre bemedlade och som ha sämre marker, skänka pengar till områden, som bära större skördar än de, som finnas i Värmland?

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman, mina herrar! De, som icke närmare satt sig in i förslaget, kunde lätt få den uppfattningen, att vi motionärer skulle vilja, att dessa 20 proc.,

Om ändrad lydelse af 2 § i mom i förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903.

(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af 2 §
1 mom. i för-
ordningen an-
gående skogs-
vårdsafgifter
den 24 juli
1903.*

(Forts.)

som vi föreslagit skola utgå från de nuvarande skogsvårdsafgifterna och som icke skulle fördelas efter samma grund som nu, skulle utan vidare tillfalla landstingsområden, som få för litet efter nuvarande fördelning. Men så är det icke. Vi yrka endast, att af nu utgående skogsvårdsafgift skall, i stället för nu hela beloppet, 80 proc. fördelas efter samma grunder, som nu äger rum, medan 20 proc. skola undantagas och ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att, efter Kungl. Maj:ts pröfning, efter behofvet fördelas mellan de olika landstingsområdena. Således, om Kungl. Maj:t efter noggrann, sorgfällig pröfning icke finner, att de distrikt, som efter vårt förmenande få för litet, hafva skäl för sina kraf, så få de ej utan vidare mer än nu, utan Kungl. Maj:t pröfvar, huruvida behof verkligen förefinnes. — Jag tycker, att detta är fullkomligt rättvist och billigt på alla sätt och vidhåller därför mitt yrkande.

På samma gång skall jag be att till herr Schotte få uttala mitt tack, för att han förklarar sig vilja medverka, när förslag framkommer att på annat sätt höja det penningbelopp, som kan komma att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för nu åsyftade ändamål.

Herr Lundell: Efter de utredande anföranden, som hållits af representanterna från Jämtland och Värmland, kan det icke vara mycket att tillägga från den sidan. Jag ville emellertid meddela, att jag var ledamot i det utskott, hvori den nuvarande lagen angående skogsvårdsafgifter förbereddes och utarbetades. Man framställde med mycken kraft i utskottet den frågan, hvarför just denna näring, skogsskötseln, som ju vore en mycket viktig näring för vårt land, hvarför just den skulle beskattas hårdare och påläggas afgifter, som icke andra näringar behöfde vidkännas. Andra näringar, såsom åkerbruket — spannmåls- och sockerproduktionen — hade stor nytta af införseltullar; hvarför skulle man då pålägga skogshandteringen en slags utförseltull, som skulle minska afkastningen af dess produktion? Det framhölls, att detta ej vore rätt.

Men för att få igenom lagen om dessa skogsvårdsafgifter, påvisades från den motsatta sidan, hurusom det ej var meningen, att pålägga någon skatt, som skulle gälla som riksskatt. Det skulle endast vara en kommunalskatt eller en skatt, afsedd att lämna medel till garanti för befordrande af återväxten af den afverkade skogen och sålunda just komma den afverkande till godo. Det förordades till och med, att dessa skatter borde läggas så, att den, som afverkade, skulle få tillbaka den afgäld han erlagt, när han visade, att han på kultur nedlagt så stor kostnad, som han genom skogsvårdsafgifterna fått vidkännas. Att gå till väga på detta sätt kunde emellertid icke anses fullt lämpligt, men däremot var det en allmän enighet om, att skogsvårdsaf-

gifterna skulle komma just de landsdelar till godo, som hade erlagt dem.

Nu har det sagts, att det skogsvårdsmöte, som hölls i Stockholm i höstas, gillade en annan fördelning af skogsvårdsafgifterna än den nuvarande. Ja, det är en sanning, men en sanning med modifikation. Ett sådant beslut fattades visserligen med en rösts öfvervikt. Men det var då blott skogsvårdsstyrelsernas ordförande som röstade. Hade de af hushållningssällskapen och landstingen valda ombuden äfven fått rösta, skulle nog resultatet blifvit ett annat. Hvilka ville ha en ändring i afgifterna, hvilka talade och röstade för en sådan? Jo, representanterna för Mälardalens län, Skåne och Östergötland. Dessa landskap ha lägre inkomster af skogsvårdsafgifter. Detta beror på, såsom förut framhållits, att förbrukningen af virke inom dessa orter är större och att det från Mälardalens län införes mycket virke därifrån till Stockholm och där säljes till högt pris och det användes för öfrigt i stor utsträckning till kol. Allt detta gör, att man får betydligt mera betaldt i dessa trakter än de till utlandet exporterande landskapen, de småländska och de norrländska, få för sitt virke. Sålunda skulle enligt motionärernas förslag de landsdelar, som få minst betaldt för sitt virke, bekosta skogskulturkostnaderna i de landsdelar, som få mest betaldt för sina skogsprodukter. De som kunna sälja sin ved t. ex. i Stockholm få mycket mer betaldt än man får vid försäljning nere i Småland eller i Norrland, då man ju i Stockholm får ända till 30 kr. per famn för björkved, men i Småland 10 à 15 kr. Icke kan det under sådana förhållanden vara rättvist att taga skatt från de småländska och norrländska landskapen och betala till de mera centralt belägna provinserna, som få högst betaldt för sitt virke. Toge man i stället skatt på allt virke som försålles, och icke blott på det som exporterades, så skulle äfven de län, som nu klaga öfver små inkomster, få in betydliga belopp i skogsvårdsafgifter.

Det har sagts, att förslaget skulle vara bemängdt med socialism, och det kan vara sant på visst sätt. Men en underlig socialism är det i alla fall, som går ut på att taga från de fattigare och gifva till de rikare, ity att Skåne, Östergötland och Mälardalens län, dessa rika landskap, skulle få en viss del af hvad de fattiga landskapen Norrland och Småland kunna producera i skogsprodukter.

Hur man än betraktar saken, tror jag, att det är riktigast, om man låter den vara som den är. Idén med fördelningen är ju enligt den senaste talaren icke, att denna skulle ske på sådant sätt, så att samtliga skogsvårdsafgifter skulle gå till allmän fördelning, utan endast så att en viss del däraf efter Kungl. Maj:ts bepröfvande skulle bli fördelad på annat sätt än nu. Men Kungl. Maj:t kan naturligtvis därvid icke gå tillväga på annat sätt än att gifva åt de landskap, som ha minst af skogsvårdsafgifter, och

Om ändrad lydelse af 2 § 1 mom. i förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903.

(Forts.)

Om ändrad taga utaf de landskap, som ha mest. Eljest vore det ju ingen lydelse af 2 § mening med motionen om den ändrade fördelningen.

1 mom. i förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903.

(Forts.)

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Widén: Herr talman! Med anledning af att den ärade talaren på Örebro länsbanken, som här fört motionärernas talan, framhöll dessas blygsamhet och »moderation», då de föreslagit, att de skogsexporterande länen skulle få behålla det mesta af sina skogsvårdsafgifter och att endast 20 procent skulle gå till fördelning efter Kungl. Maj:ts bepröfvande, ber jag att få fästa uppmärksamheten på hvad som står i motionen, där det heter:

»Ehuru vi hafva den uppfattningen, att Kungl. Maj:ts förslag af 1903 innebär den rätta lösningen och att således samtliga skogsvårdsafgifter borde ingå till en allmän skogsvårdsfond, — — — så vilja vi dock för närvarande begränsa oss till» — att taga blott en femtedel. Jag understryker orden »för närvarande».

Därmed är alldeles tydligt utsagdt, att, därest de nu få ett finger, tänka de sedan taga hela handen. Om motionärernas princip blir godkänd, kommer snart äfven återstoden af skogsvårdsafgifterna att gå till fördelning, då ju enligt deras uppfattning Kungl. Maj:ts förslag af år 1903 innebär den rätta lösningen. Det var detta jag ville fästa uppmärksamheten på.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman! Med anledning af det senaste anförandet vill jag blott framhålla, att det i år är ny fördelning för den kommande femårsperioden, och att sålunda den fördelning, som fastställes i år, kommer att gälla fem år framåt i tiden.

Herr Åkerlund: Herr talman! Jag har varit med om utskottets beslut, därför att jag anser, att rätt skall vara rätt. Så länge de län, som ha större skogsvårdsafgifter, behöfva dessa för befrämjande af sin skogsodling, må det icke vara riktigt att taga pengarna från dem. Men det är ett statsintresse, att skogsodling må komma till stånd i hela vårt land, och då är det statens sak att se till, att de län, som ha små skogsvårdsafgifter, men behöfva mera, bli tillgodosedda. Men att på sätt här är föreslaget taga, där det finnes, och lägga till där det fattas, kan jag icke vara med om.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Då jag undertecknat den motion, som är föremål för behandling, ber jag att få säga några ord i frågan, helst som jag fått den uppfattningen, att man å ömse håll öfverdrifvit den sak, som ligger före.

Här har starkt betonats, att dessa län, där faktiskt stort öfverskott visat sig med afseende på skogsvårdsafgifterna, icke ha mera än de nödvändigt behöfva för att tillgodose de kultur

anordningar, som där förefinnas. Också har det af en ärad talare sagts, att man icke kan bevisa, att några öfverskott finnas. Jag vet icke med hvad man skall bevisa detta, om icke med redogörelser från skogsvårdsstyrelserna, däraf det framgår, att stora belopp ha reserverats, för hvilka man, åtminstone icke för de år, som redogörelserna afse, haft behof. Detta är dock faktiskt.

Samme talare sade också, att i det län han tillhörde, man endast haft behof af 85 procent af de till skogsvården inflytande inkomsterna för tillgodoseende af det skogsarbete, som var nödvändigt. Ja, detta län hade något öfver 100,000 kronor i skogsvårdsafgifter. Jag vill då påpeka, att därest man sloge in på den fördelningsgrund, som vi föreslagit, skulle det endast bli det öfverskott, som detta län hade, sedan det tillfredsställt sina skogsvårdsbehof, hvilket man skulle öfverlåta till Kungl. Maj:t att fördela efter sådana grunder, att dessa medel användes för en hela landet tillgodoseende och på bästa sätt ordnad skogskultur. Det är väl i alla fall en tämligen klar sak för litet hvar, att det är en stor nationalekonomisk fråga, att skogsvården i landet blir ordnad i de orter, hvilka hittills saknat skog, såväl som i dem, som redan ha sådan.

I en stor del af södra Sverige och särskildt i det län jag tillhör, finnas ofantliga kalmarker, där man icke kan odla skog med egna medel; och de framställningar om bidrag från det allmännas sida, som göras, kan man icke tillmötesgå i någon större utsträckning af brist på medel.

Vårt hushållningssällskap beviljar 18,000 kronor om året och motsvarande belopp anslås af staten, men detta förslår på långt när icke till de anordningar, som äro nödvändiga för att vi skola kunna kläda våra nakna ljunghedar med grönskande skog. Då det är ett faktum, att stora öfverskott förefinnas, kan jag, om dessa öfverskott lämnas till Kungl. Maj:t för att komma skogskulturen till godo, icke finna annat än att detta skulle innebära att främja en stor och beaktansvärd nationalekonomisk fråga.

Herr Schotte: Herr talman! Endast ett par ord i anledning af den sista ärade talarens anförande. Jag medgaf i mitt förra yttrande, att det under ett eller annat år visat sig, att samtliga medel, som varit ställda till skogsvårdsstyrelsernas i ett par norrlandska län förfogande, icke blifvit använda. Men samtidigt sade jag, att detta var något rent tillfälligt och att man icke fick döma efter förhållandena under de fyra år författningen varit i kraft. Hvad samme talare påstod rörande förhållandena i Värmland berodde på missförstånd, då jag ju tydligt visade, att den omständigheten, att i detta län i fjol ett öfverskott på 15,000 kronor förefunnits, allenast berodde på, att man icke kunde skaffa tallfrö och sålunda icke vidtaga skogssådd i den omfattning, som var meningen. Då det belopp, som i år står till förfogande, icke

Om ändrad lydelse af 2 § 1 mom. i förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903.

(Forts.)

Om ändrad lydelse af 2 § 1 mom. i förordningen angående skogsvårdsafgifter den 24 juli 1903.

kommer att räcka till, finnes det icke någon anledning att göra något särskildt nummer af, att det någon gång varit öfverskott. Få skogsvårdsstyrelserna under en femårsperiod till bibehålla nuvarande afgifter, är det alldeles säkert, att icke något som helst öfverskott kommer att uppstå å dessa afgifter.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna, och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Omröstningen utvisade 148 ja och 34 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Angående dödsstraffets afskaffande.

Till afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående dödsstraffets afskaffande.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 153, hade herrar *Kristensson, Larsson* i Västerås, *Branting, Lindblad, Lindhagen, Hasselquist, Persson* i Stockholm, *Wallin, Thylander, Lindley, Waldén, Jönsson* i Refvinge, *Rydén, Tengdahl, Olausson, Carlsson* i Malmberget, *Linders, Wallentin, Söderberg* i Stockholm, *Eriksson* i Grängesberg, *Tynell, Svensson* i Nyköping, *Johansson* i Stockholm, *Ahlfvengren, Lindqvist, Forssell, Berg* i Göteborg, *Lindberg, Rundgren, Cervin, Blomberg, Nilsson* i Malmö, *Otto, Borg, Rissén*, friherre *Palmstierna, Leksell, Thorsson, Karlsson* i Fjäl, *Strömberg, Christiernsson, Crafoord, Berg* i Munkfors, *Persson* i Malmö, *Fürst, Kropp, Åberg* och *Kjellberg* hemställt, att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande frågan om dödsstraffets bort-

tagande ur allmänna strafflagen samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill detta öfvervägande kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

*Angående
dödsstraffets
afskaffande.*
(Forts.)

Reservation hade afgifvits af herrar *Lindhagen, Ersson, Jansson* i Edsbäcken, grefve *Hamilton* och *Pettersson* i Södertälje, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till det i förevarande motion framställda yrkande.

Efter föredragning af utskottets hemställan lämnades ordet till

Herr Kristensson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Ödet har i år fogat det så, att denna viktiga fråga icke kommer att behandlas i ett plenums elfte timma. Förra året kom frågan fram sent under ett nattplenum, och 1901 var det mycket sent på eftermiddagen, som denna principfråga kom under debatt. Dels det förhållandet, att frågan i år kommit till behandling under lämplig tid af dagen, och dels att en tredjedel af kammarens ledamöter är nyvald, har gjort, att jag en kort stund vågar taga kammarens uppmärksamhet i anspråk. Med känedom om den ställning till spörsmålet om dödsstraffets bibehållande i vår strafflag, som Första Kammaren intager, var det icke oväntadt, att lagutskottet skulle afstyrka motionen. Men glädjande är, att i år flera reservanter finnas antecknade, än hvad fallet varit föregående år.

Beträffande utskottets motivering synes det mig egendomligt, då utskottet i slutet af sitt utlåtande säger: »De senaste årtiondenas rättsstatistik för vårt land gifver vid handen, att de gröfsta brotten alltjämt äro i aftagande» och så bland annat på grund häraf yrkar afslag. Om det beror på, att jag icke är så tränad, att jag kan fatta den parlamentariska ordlekskonsten, eller på något annat, vet jag icke, men nog förefaller det mig, som om detta skäl skulle vara ett af de starkaste skälen för bifall till motionen. Äro brotten i aftagande, borde det icke finnas någon stor risk för statens rättssäkerhet eller den enskilde medborgarens lif att afskaffa detta straff. Men kanske någon förmenar eller utskottet håller troligt, att orsaken till de grofva brottens aftagande beror på, att dödsstraffet fortfarande är kvar i vår strafflag? En sådan slutsats, ifall den drages, är emellertid betänkligt felaktig. Ty för det första är det blott ett relativt fåtal af de dödsdömda, som af-rättats under de år vår nuvarande strafflag existerat. En förbrytare, som ämnar begå ett brott, om han nämligen öfver hufvud taget reflekterar på följderna, tänker: »den och den har blifvit benådad, den och den miste icke sitt lif, de flesta ha benådats, förhållandet kan blifva detsamma beträffande mig och jag kan alltså hafva utsikt att blifva benådad.» Från denna synpunkt sedt förefaller

*Angående
dödsstraffets
afskaffande.*
(Forts.)

det icke troligt, att straffhotet i vår strafflag verkar afskräckande. För öfrigt har gång på gång här i kammaren påpekats, att afskräckningsteorien icke håller streck. Jag vill dock icke ytterligare taga kammarens tid i anspråk med att söka framdraga de många bevis, som skulle kunna presteras för att denna teori är föråldrad.

Utskottet säger sedan: »Ensamt i nämnda faktum, dödsstraffets fortfarande bestånd i flertalet länders strafflagar, torde föreligga ett bevis för en ganska utbredd insikt, att detta straff fyller en plats i den bestående rättsordningen.» Ett sådant motiv kan naturligtvis, då det gäller saker, som beröra många länder, tala för afslag på snart sagdt hvarje reform. Men något land får väl gå i spetsen. Många länder hafva nu gått före, dels genom att helt och hållet afskaffa dödsstraffet, och dels genom att icke använda detsamma. Men man kan också kasta om satsen och säga: andra länder kunna peka på oss och säga, att vi hafva dödsstraffet kvar och använda detta såsom skäl för, att de också fortfarande skola ha det kvar. I fall vi genom att borttaga dödsstraffet skulle kunna medverka till, att i de länder, där man icke har den omsorgsfulla domstolsbehandling som här i landet och där justitiemord icke äro sällsynta, detta straff äfven blefve borttaget, så vore detta sannerligen värdt beaktande. Jag vill visserligen icke tillmäta denna synpunkt alltför stor vikt, men den bör dock tagas med inför afgörandet af en angelägenhet, som kan sträcka sina verkningar äfven till andra länder.

På tal om att dödsstraffet kan drabba en oskyldig, vill jag icke påstå, att något sådant ägt rum här i Sverige sedan den nya strafflagens tillkomst, men så säker på att det icke kan inträffa som utskottet är, vågar jag icke vara. Utskottet säger: »Uppstår tvifvel om den tilltalades sinnesbeskaffenhet, har domstolen att inhämta sakkunnigs utlåtande därom, något som, på sätt utskottet i annat denna dag utgifvet utlåtande hemställt, vid fråga om dödsstraff synts utskottet alltid böra äga rum, äfven om särskild anledning därtill icke yppats i målet.» Vi veta ju, att beträffande för kort tid sedan dödsdömda och till lifstids straffarbete dömda personer fackmän uttalat tvifvelsmål angående brottslingarnes sinnesbeskaffenhet vid brottets begående, men icke förty har högsta domstolen afslagit anhållan om undersökning af deras sinnesbeskaffenhet. Den riksdagsskrifvelse, som förra året afläts i detta syfte, har alltså ännu icke ledt till något resultat.

Vi få för öfrigt göra skillnad på skyldiga och skyldiga. En vansinnig förbrytare dömes icke nu af domstolen skyldig till samma straff som en icke vansinnig. Att afgöra spörsmålet om en persons sinnesbeskaffenhet vid brottets föröfvande är emellertid något så svårt och grannlaga, att jag undrar, om äfven de mest kompetenta fackmän våga taga på sitt ansvar att afgöra, huru-

vida den eller den brottslingen vid brottets begående varit fullt normal eller icke.

Det har börjat framtränga en ny vetenskap, som tager mera hänsyn till den brottslige personen än till de yttre omständigheterna vid gärningen samt sträfvar efter att anpassa straffet efter regeln att förbättra och upphjälpa brottslingen. Jag tror emellertid icke, att det nu ifrågavarande straffet kan tjäna till upprättandet af brottslingar åt samhället. Och det kan tänkas, att det kommer en tid, som ser på denna rätt för staten att taga medborgares lif på samma sätt som vi se på häxprocessernas tid, då man vet, att staten på grund af okunnighet tog medborgares lif. Att en sådan syn på saken i framtiden kan bli den härskande är alls icke omöjligt.

*Angående
dödsstraffets
afskaffande.*

(Forts.)

Dessutom får man icke förglömma de sociala missförhållandena, utan får undersöka, hvad det är, som åstadkommer brottsligheten. I andra länder, där dödsstraffet varit under debatt, har starkt pointerats den betydelse dryckenskapen har för brottsligheten. Jag minnes, att jag för några år sedan såg en bok af doktor Hoppe, där han samlat statistiskt material för denna frågas belysning nästan från alla civiliserade länder och där bland annat fanns uppgift på antalet krogar och antalet grofva förbrytelser, och det visade sig, att dessa siffror stodo i ett visst konstant förhållande till hvarandra. Ju flera krogar ett land hade, desto flera grofva förbrytelser begingos där. Professor Frey Svensson, som väl får anses som en framstående auktoritet, säger i ett nyligen utgifvet arbete följande: »Utan vidare resonemang bör man kunna inse, att hvarje förändring i samhällsordningen, som sträfvar att medföra en utjämning i fördelningen af de håfvor, som vi få genom att inhösta och bearbeta jordens produkter, skall bidra till brottslighetens motarbetande. Låt bakgårdarna i samhällsbyggnaden bli luftigare, ljusare, renare, med större rymd af himmel öfver sig, och mera än domstolar och fängelser skall detta medföra en sänkning i brottens antal.»

Om vi fortgå på den väg, som sålunda förordas, i stället för att stifta ännu flera strafflagsparagrafer, torde mera vara vunnet för statens rättssäkerhet, än nu är fallet. Naturligtvis kommer det under alla förhållanden att finnas individer, som bryta emot den bestående rättsordningen, men dessa kunna behandlas på samma sätt, som vi nu behandla de vansinniga förbrytarna, af hvilka många äro mycket farligare, än de vi anse vara normala. Man invänder visserligen nu, att då skulle en sådan förbrytare ha tillfälle att i fängelset begå ännu flera brott, men detta skäl faller på den omständigheten, att den moderna fängelsetekniken utvecklats och kommer alltmera att utvecklas dithän, att en dylik fara icke bör vara förestående.

Vi, som nu sitta i kammaren, äro de sista, som äro valda efter hittills varande rösträttssystem. De första, som efter samma

*Angående
dödsstraffets
afskaffande.*

(Forts.)

grunder sutto här, beslöto år 1867 med 103 röster mot 53 dödsstraffets afskaffande, och i Första Kammaren hängde det då endast på en enda röst, att det kommit bort. Bondeståndet hade beslutat dess upphäfvande år 1863 och vid riksdagen 1865—66 biföll det en motion af Rosenberg om straffets suspenderande.

Sedan dess har det undantagsvis tillämpats. Vi ha använt den praxis, som strafflagstiftaren ansåg riktig, nämligen att man bör låta detta straff så att säga stå på afskrifning en tid. Vi ha i femtio år dröjt med att taga steget fullt ut, och det bör kunna räcka, innan det helt afskaffas.

Nu är det ej tvifvel om, att icke denna motion blir afslagen i Första Kammaren, men det är ej dess mindre viktigt, att denna kammare bifaller densamma. Som vi veta, gå vi en revision af strafflagen till mötes, och om i denna skall kunna framläggas förslag till afskaffande af dödsstraffet, bör ett sådant förslag hvilat på ett uttalande från denna kammare.

Fastän ytterligare flera synpunkter vore att framdraga, ber jag dock nu, herr talman, att i humanitetens namn få yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Larsson* i Västerås, *Berg* i Munkfors, *Strömberg* och *Åberg*:

Vidare anförde:

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Den nu föreliggande frågan har en så djup innebörd och är af så stort allmänt intresse, att man icke får uteslutande, ja, icke ens i främsta rummet betrakta den från rent juridisk synpunkt.

Åsikterna om dödsstraffets bibehållande eller borttagande äro mycket växlande, och hvad mera är, de personer, som hysa den ena eller andra uppfattningen, grunda denna uppfattning på mycket skiftande individuella motiv. Det är därför helt naturligt, att hvarken ett utskottsutlåtande, ej heller en reservation skall kunna affattas så, att den ger en klar bild af alla deras mening, som ha enat sig om samma slut i frågan.

För mig ställer sig saken så som jag tror också för de flesta, att detta straff är ohyggligt och att det endast bör användas i sådana fall, då det må anses vara af förhållandena alldeles nödvändigt påkalladt. Likaså hoppas jag, och jag tror äfven, att den tid kommer, då detta straff allmänligen skall försvinna.

En annan fråga är emellertid den, om man redan nu har kommit därhän, att det utan vidare bör afföras ur den svenska strafflagstiftningen. Jag är för min del icke kompetent att därpå afge något bestämdt svar. Erfarenheterna från utlandet tala i det fallet icke något tydligt och fullt vägledande språk.

Frågan är emellertid af så stor vikt och betydelse, att man

kan vara öfvertygad om att vid den revision af strafflagen, som nu är omedelbart förestående, den allra största uppmärksamhet skall ägnas åt utredningen af denna fråga. Man kan då tänka sig, att resultatet blir antingen ett förslag om upphäfvande eller om bibehållande af dödsstraffet. Man kan också tänka sig, att, med bibehållande af straffet, utredningen går ut på, att det skall få sitt tillämpningsområde än mer begränsadt och att det skall omgärdas med än mera garantier, än fallet nu är, speciellt med den garanti, som innefattas i Riksdagens skrivelse af nästlidet år.

*Angående
dödsstraffets
afskaffande.
Forts.)*

När jag nu emellertid har klart för mig, att en utredning i ämnet kommer till stånd, kan man säga: hvarför då icke äfven påkalla en dylik utredning? För mig ställer sig saken så, att såväl den motion, som i ämnet afgifvits, som ock de yttranden, hvilka förekommit i frågan, synas haft den innebörden, att man sagt, det dödsstraffet skall borttagas och att man därför skall ha en utredning om, huruvida det bör borttagas. Om man då ansluter sig till en begäran om utredning med den motivering, som sålunda förekommit, föreställer jag mig, att man därigenom redan på förhand har uttalat en alldeles bestämd uppfattning i frågan och att denna uppfattning kan komma att gripa utredningen i förväg.

Jag vill för min del icke i denna stund vara med om att sålunda gå utredningen i förväg och med anledning däraf har jag, herr talman, ansett mig böra biträda utskottets hemställan.

Herr Thyren: Herr talman, mina herrar! Då jag instämmer i motionens *syfte* och likväl icke kan till fullo instämma i motionens eller reservationens *motivering*, då jag vidare ingalunda är säker på, såsom det ibland har sagts, att frågan är längesedan slutdebatterad, utan fastmer tror, att den genom straffrättens fortgående utveckling kommit i delvis ny belysning, så anhåller jag att med någon utförlighet få ange skälen för mitt instämmande.

Dödsstraffet — såväl som straff öfver hufvud — kan diskuteras ur *lämplighets-*, ur nyttighetssynpunkt, det kan naturligtvis och måste också behandlas som en *principfråga*. Jag skall först och hufvudsakligen se det ur den förstnämnda synpunkten.

Om jag sålunda nu först får lof att anlägga denna praktiska, denna lämplighetssyn på saken, så tillåter jag mig betrakta som själfklart eller åtminstone ostridigt, att skälen, d. v. s. de praktiska skälen, för dödsstraffets bibehållande måste i samma mån försvagas, som dels det icke är fråga om de allra svåraste brotten, hvilka kunna antagas kräva en särskildt stark afskräckning, och dels det icke heller är fråga om de allra mest oförbätterliga brottslingarna; eller med andra ord: det område, där dödsstraffet snarast, praktiskt sedt, borde komma i fråga, är det, där *det starkaste afskräckningsbehof* (gentemot andra individer) samman-

Angående
dödsstraffets
afskaffande.
(Forts.)

träffar med brottslingens personliga, *största möjliga oförbätterlighet*. Detta leder tydligen till att man måste dela frågan i två och sålunda betrakta afskräckningen och oförbätterligheten hvardera för sig i deras sammanhang med dödsstraffet.

Visar det sig nu, för att börja med afskräckningen, att dödsstraffets tillvaro i en lagstiftning innebär en minskning i antalet med dödsstraff belagda brott? Detta är en erfarenhetsfråga, och jag vill särskildt starkt stryka under, att det är en *ren* erfarenhetsfråga. Psykologiserande resonemang om hur man tror och tycker, att det förmodligen borde verka, kunna icke tillerkännas vitsord, utan det är en ren erfarenhetsfråga, som grundar sig på statistiska siffror. Jag säger visserligen icke, att det är lätt att läsa ut svaret ur denna statistik. Men en annan väg gifves icke.

Nåväl, sådana siffror finnes det mer än tillräckligt af. Det är icke material, som saknas. Vi ha länder, som hafva dödsstraff i lagen och praktisera det ganska lifligt. Vi ha länder, som ha dödsstraff i lagen och tidtals praktisera det ganska mycket, tidtals ganska litet eller icke alls. Vi ha länder, som afskaffat dödsstraffet; länder, som återinfört det; länder som återinfört och åter afskaffat det; Toscana t. ex. har sedan 1765 gått fem gånger fram och tillbaka, innan det definitivt hamnat uti afskaffande. Dessutom är det så, att en jämförelse ligger nära till hands mellan vår tid, då i hvarje fall dödsstraffet är inskränkt till ett fåtal brottsarter, och äldre tider, då det, i synnerhet i somliga länder, exempelvis England, var det ordinarie straffet för alla svårare brott.

Hvad lära nu dessa siffror och detta material? Äro siffrorna vackrare i tider, då dödsstraffet florerat i stor utsträckning, eller i länder, där det finnes kvar i full vigör? Förhåller det sig så, att statistiken blir vackrare, då dödsstraff införes, att den försämras, när det upphäves, och att den vid nytt införande återigen blir vackrare o. s. v.? Eller — för att göra ett experiment, som kanske skulle vara det säkrast bevisande, därför att det visar problemet renast — förhåller det sig så, att proportionen mellan antalet af de svåraste brotten och massan af alla andra brott blir olika, allteftersom de svåraste brotten äro belagda med dödsstraff eller icke, så att det under samma tid exempelvis begås 3 mord och 1,000 stölder i ena fallet och i andra fallet 4 mord och 1,000 stölder?

Man skulle ju nämligen vänta, att, om lagstiftaren lagt en mera verksam hämsko på en liten del af brottslighetens område, så skulle också på denna lilla del en starkare nedpressning af brottens antal göra sig gällande än beträffande de brott, där icke denna starka hämsko finnes. Siffrorna *visa ingenting af allt detta*. Man kan icke på något vis få fram något dylikt jakande svar. Ja, vore det icke så, att man finge taga andra inflytelser

med i räkningen för att förklara brottens antal, skulle man tycka sig finna, att antalet af de med dödsstraff belagda brotten ökas med dödsstraffets närvaro. Man har fått göra sig möda att finna en rimlig förklaring för detta, att det ser ut som om dödsstraffets närvaro, särskildt i länder med brottmålsjury, hade den oväntade verkan, att den genomsnittligen ökar antalet brott, som äro belagda med dödsstraff. Inom inskränkta områden och tider förekomma naturligen ofta ökningar af dessa svåra brott liksom också minskningar; ökningar såväl som minskningar förekomma såväl i länder med som utan dödsstraff: de ha nämligen sina särskilda orsaker. Ökningen till exempel kan man vanligen tämligen lätt föra tillbaka till en tillfällig ekonomisk misär eller en starkt tilltagande fysisk degeneration, exempelvis i storstäder, eller, kanske oftast till en synnerlig slapphet i polisverksamheten, hvarigenom brottslingarna komma att bilda något slags maffia eller camorra.

Resultatet af det sagda är, för att jag nu må uttrycka mig fullt försiktigt, att en undersökning af denna statistik och denna erfarenhet *öfver hufvud icke gifver stöd* för det antagandet, att dödsstraffet skulle hafva någon praktiskt starkare afskräckande verkan. Emot detta negativa vittnesbörd af erfarenheten får man, efter min tro, akta sig för att uppställa mer eller mindre lösa psykologiska resonemang, man får till exempel akta sig för att fästa för mycket afseende vid hvad *den dödsdömda brottslingen själf* förklarar, till exempel — hvilket rätt ofta förekommer — att om han hade väntat dödsstraff, skulle han förvisso aldrig hafva begått brottet. Dödsdömda brottslingars egna bidrag till sin psykologi, *innan* nådeansökan är afgjord, böra förvisso upptagas med den allra största försiktighet, och *sedan* nådeansökan blifvit afslagen och de äro dominerade af den enda tanken på det oundvikliga, som förestår, med om möjligt ännu större. Det är ju möjligt, att det kan förefalla brottslingen själf så, att han har den öfvertygelsen, att han under andra förutsättningar skulle hafva handlat på ett visst sätt, men om det öfver hufvud är svårt för människan att känna sig själf, så är visserligen denne lifdömd brottsling i det stycket ännu mera människa än vi andra.

Emellertid skulle man, om man än icke får vänta något bevis genom dylika psykologiska reflexioner, väl, om man vill, i dem kunna finna en tillräcklig förklaring (åtminstone med hänsyn till *några* på just de svåraste brottens statistik inverkan brottslingstyperna) för de siffror, som jag förut omnämnde. De äro icke så obegripliga, som de kunna förefalla. För den brottsling till exempel, som är van och *förhärdad*, som ofta nog har utsatts, ja, som rent af har till yrke att utsätta sig för *svåra* straff, betyder den möjligheten, att han kan få låta sitt lif, icke mera än det betyder för sjömannen i hans yrke, om det är 40 eller 50 procent inom yrket, som omkomma på hafvet. Yrkesfaran gör, att dessa människor förslöas eller förhärdas så, att den icke

*Angående
dödsstraffets
afskräckande.
(Forts.)*

Angående
dödsstraffets
afskaffande.
(Forts.)

längre inverkar på dem. En annan brottsling är den af *passion* drifne, den lidelsefulla brottslingen. Om denne är så beskaffad, att utsikterna till listids straffarbete icke förmå öfvervinna hans lidelse, som drifver honom till brott, då kan man säga, att i de flesta fall ingen hänsyn till framtiden hos honom kan förmå att öfvervinna lidelsen. Bilden af straff blir vanmäktig i hans själ gentemot denna allt behärskande lidelse. Så finnes det en brottsling, som icke har så mycket af lidelse i vanlig mening, som kanske fastmera af samhällsstridiga *åsikter* drifves till brott och, om man så vill, begår brottet mer eller mindre af princip, *politiskt* färgade brott. Bland dessa brottslingar skall man, om man ser efter, finna icke få fall, där de rent bestämdt föredraga dödsstraffet, som skänker dem martyrglorian, framför listids inspärning, som låter dem mera försvinna i det tysta. Vid denna punkt är det skäl att göra ett litet tillägg: denna gloria verkar på utanför stående likasinnade väsentligen annorlunda än hvad listidsstraffet skulle göra. Denna gloria fanatiserar på ett annat sätt och skapar efterföljare, medan frihetsstraffet sprider kring sig en dämpande verkan. Dödsstraffet, när det verkställes på dessa människor, som undergå det för sina åsikters skull, dämpar visserligen också, ännu starkare, de *svaga* viljorna, men det är möjligt och till och med troligt, att det verkar eggande på de *starka* viljorna bland dessa likasinnade, och därpå har erfarenheten äfven gifvit bevis. Hvilka åsikter denne dödsdömd brottsling än må hafva, kommer han dock att framstå såsom den där har beseglat dessa åsikter med sitt blod — och det är ett insegel, som man helt visst gör klokt i att icke låta åkomma.

Om man sålunda torde kunna säga, att ur afskräcknings-synpunkt något stöd icke är att hämta för dödsstraffets bibehållande, är jag böjd att gå ett steg längre, när det gäller att undersöka *oförbätterligheten*. Ty, när jag nu ser saken ur praktisk synpunkt, så är det först detta, som har afgjort min personliga ställning till frågan.

Det är ju med vår världsåskådning icke tal om att använda dödsstraffet på all möjlig oförbätterlighet, — jag vill lämna därhän, om en eftervärld kan komma att så långt aflägsna sig från hvad vi anse för det humana — utan det gäller nu fastmera att utsöndra ett litet antal af dessa oförbätterliga förbrytare och på dem tillämpa dödsstraffet. Hvad betyder detta utsöndrande? Jo, för det första, att man här som alltid skall få fram en gräns mellan tillräkneliga och otillräkneliga och, för det andra, att man måste få fram en gräns mellan de oförbätterliga och dem, som icke äro alldeles oförbätterliga. Hvad som nu är hufvudsaken, är gränsen mellan de tillräkneliga och de otillräkneliga. Och för att efter min förmåga klargöra saken, vill jag tillåta mig att jämföra de resultat, hvartill lagarna måste komma, allteftersom de ha eller icke ha dödsstraff.

Jag antager då, att dödsstraffet finnes och att vi ha att döma ett antal brottslingar, som ha begått svåra brott och kunna betraktas som oförbätterliga. Sådan vår egen nuvarande lagstiftning är, måste man först afsöndra dem, som äro fullt vansinniga. De komma på hospital. För dessa blir det lifstids hospital. Därefter komma vi till nästa grupp, som står midt emellan, sådana som, utan att vara fullt vansinniga, betraktas såsom »saknande förståndets fulla bruk». Här i vårt land föras dessa icke på hospital, utan straffas, dock med högst 10 års straffarbete. Så kommer den tredje gruppen, där tillräknelighet föreligger helt och hållet. Här kommer det att blifva dödsstraff, om icke förmildrande omständigheter göra, att det blir lifstids straffarbete.

*Angående
dödsstraffets
afskaffande.
(Forts.)*

Men nu förhåller det sig så, att skillnaden mellan tillräknelighet och otillräknelighet är utomordentligt svår att uppdraga just i fråga om de oförbätterliga, och att det af detta skäl blir minst sagdt obekvämt att handhafva lagskipningen i denna punkt. Jag är mycket långt ifrån att dela den mening, som man stundom, om ock numera mest bland icke fackmän, hör framställas, att alla brottslingar äro mer eller mindre vansinniga eller stå nära vansinnet. Långt därifrån, jag tror, att de enklare, mera så att säga naturliga fallen af brott äro långt mera mänskligt normala, än hvad man oftast tänker sig. Men dessa oförbätterliga brottslingar, på hvilka ingen afskräckning, ingen uppfostran biter, som tyckas sakna själfva den elementära förutsättningen för rättskänsla, nämligen medlidande, *medkänsla* med andra varelser, ja, som t. o. m. redan i sin tidigaste ungdom kunna finna en pervers njutning i att bereda andra varelser lidanden af alla slag — dessa människor, som äro så påtagligen defekta, hafva ett sådant fel inom känslans område, de äro enligt min mening, om icke otillräkneliga alla, dock utomordentligt svåra att uppdelas i tillräkneliga och otillräkneliga. Just på detta område är uppdragandet af denna skiljelinje *svårare* än någonsin, och just på detta område *betyder* skiljelinjen mer än någonsin, ty den är afgörande för frågan om hospitalsinspärningen eller bilan; och det är verkligen ingen fördel för lagskiparen, att han skall ställas inför detta alternativ. Äfven om man vill lämna honom medicinsk sakkunskap till förstärkning, är det dock omöjligt att känna sig säker på denna skiljelinje, man må nu lägga ansvaret på domaren eller läkaren eller båda tillsammans.

Jämför jag nu detta resultat med det, som man skulle komma till, om icke dödsstraffet funnes, visar det sig vid första blicken, huru helt annorlunda sistnämnda resultat blir. Det blir så, att *hvarje oförbätterlig skall behandlas med lifstids inspärning*, om han har begått en handling af omtalade slag. Hvad innebär nu den där skiljelinjen emellan tillräknelighet och otillräknelighet? Jo, den innebär i detta fall endast så mycket, att han, om han är otillräknelig, kommer på ett hospital eller en

Angående
dödsstraffets
afskaffande.
(Forts.)

kriminalasyl, men om han är tillräknelig, på en straffanstalt. Här kan man väl säga: hvad betyder det i praktiken, om han kommer på en kriminalasyl eller en straffanstalt, blott han kommer på ett ställe, som är väl tillbommadt? Det upplöser sig närmast i en tvist om ord, och i hvarje fall kan det icke, äfven om man vill lägga mera vikt därvid, än jag gör, jämföras med de olika rättsverkningarna enligt förstnämnda ståndpunkt. — Det synes mig, om man tänker sig in i förhållandena, som om särskildt denna fråga erbjuder den allra bästa angreppspunkten, på grund af den ofantliga lättnad, som beredes rättskipningen. Man undviker nämligen alla tvister, som uppstå därigenom att psykiatrien, ju längre den går framåt, medför mer och mer olika meningar, om den eller den dödsdömde verkligen var tillräknelig eller icke, om han bort behandlas med bila eller å kriminalasyl. Dessa tvister äro så mycket ledsammare som lagskipningen med sina organ drages in under folkstämningen. Det begås exempelvis ett lustmord eller någon annan elakartad förbrytelse. Detta uppväcker en stämning, och under inflytande af denna följer verkställandet af åtskilliga andra dödsdomar, som eljest icke skulle blifvit utförda. Men ingenting är förkastligare än att öfverlämna en sådan fråga åt dylika växlande vindkast, för att icke tala om möjligheten af att under detta bedömande kunna komma politiska brott, då så mycket lättare lidelse framkallas.

Utom de två nu nämnda praktiska synpunkterna finnes visserligen en tredje tänkbar. Jag skulle icke gått in på den, om det icke inträffat, att den rätt ofta på senaste tiden återopats, och om icke särskildt utskottet, jag vill icke säga återopat, men dock helt flyktigt antydt densamma. Det är nämligen *oskadliggörandets* synpunkt, hvilken innebär, att staten eller samhället skulle ha *nödvärnsrätt* gent emot brottslingen. Ja, ingen bestrider, som teori, att staten har nödvärnsrätt, den är lika själfklar som den enskildes. Därpå följer visserligen i praktiken, att ett primitivt samhälle, en begynnande folkstam, som inga fängelser har eller kan ha, måste skydda sig för brottslingar på det enda sätt, som står till buds, genom att oskadliggöra dem, göra dem fredlösa, jaga ut dem i ödemarken, sätta ut dem på hafvet i en båt utan åror o. s. v. Det är själfklart, att detta icke bör klandras som barbari, utan begripas som ren nödvändighet på en sådan ståndpunkt. Likaså är det naturligt, att äfven den moderna staten kan bli tvungen att utföra verkligt nödvärn icke blott gent emot yttre fiender, hvilket är själfklart, utan äfven mot inre, exempelvis i det fall, att ett uppror icke på annat sätt kan kufvas. Men hvad vill man få in för mening i talet om statens nödvärnsrätt emot denna enstaka, redan infångade brottsling? Skulle det betydä, att osäkerheten i statens straffanstalter är så stor, säkerheten för att hålla honom kvar är så liten, att staten för nöds skull måste taga lifvet af honom? Så kan förhållandet uppen-

bart icke någonsin i ett väl ordnad samhäll ligga i praktiken. En sådan brottsling måste besitta rent af öfvernaturliga själs- och kroppskrafter för att på det viset kunna trotsa staten i våra dagar. Vill man säga, att en dylik brottsling utgör en fara för sina väktare, hvar han än finnes, så är att därpå svara: i så fall bevisar man mera, än man vill och bör, ty då skulle vi komma därhän, att framför allt den otillräknelige kriminaldåren af dylika nödvärnsskäl undanröjdes, alldenstund han är farligare för sina väktare än den vanlige, jämförelsevis tillräknelige brottslingen. Det förefaller mig sålunda, som om jag utan att behöfva närmare gå in på frågan kan betrakta denna nödvärnssynpunkt såsom utan vidare afförd.

*Angående
dödsstraffets
afskaffande.
(Forts.)*

Emellertid, detta må gälla om en praktisk eller en lämplighetssyn på denna allvarsamma fråga. Men man kan ju vänta den invändningen, och den är helt visst också berättigad, att det dock ej är riktigt att taga den så uteslutande ur nyttighets- eller lämplighetssynpunkt, så att man låter den alltigenom bero på, om dödsstraffet är ett nyttigt medel eller icke. Fastmera måste man komma ihåg, att det är af största vikt för lagen, att den icke begagnar sådana medel, vare sig straff eller andra, som icke någorlunda öfverensstämman med tidens åskådning. Och då uppstår sålunda frågan: Hvad säger tidsåskådningen om valet mellan dödsstraff och lifstids straffarbete? Ligger det en gång för alla i människonaturen, att utvecklingen, att all kultur, all humanitet skall medföra, att dödsstraffet måste förkastas i jämförelse med lifstids straffarbete? Det tror jag icke man kan säga. I den delen kan jag icke ansluta mig till hvad motionärerna sagt eller antydt. Det finnes ett gammalt bekant fall från Rom från kejsar Hadriani tid. Hans prefekt i Egypten hade tagit sig före på eget bevåg att, i stället för att afrätta en fri romersk medborgare, som begått ett svårt brott, göra med honom som den romerska rätten tillät med afseende på slafvar: han pålade brottslingen straffarbete för hans återstående tid och skickade ned honom i bergverken. Då Hadrianus fick veta detta, skref han omedelbart till prefekten: »Hvad faller dig in, prefekt, som behandlar en fri romersk borgare som en slaf? Hämta mannen upp ur grufvan och afrätta honom!» Denna romerska synpunkt kan ha funnits och har säkert funnits i andra tider, och hvem garanterar, att den icke kan komma igen? Jag menar, att det vore klokast att icke betrakta dessa våra åsikter såsom i evig rättfärdighet grundade, att dödsstraffet under alla omständigheter måste vika för frihetsstraff. Men lyckligtvis behöfver man icke inlåta sig på så långt gående spekulationer, utan det är tillräckligt att slå fast, att vår tid träffat valet, ity att den i jämförelse med de närmast föregående tiderna har, såvidt den kunnat, infört lifstidsstraff eller i allmänhet inspärning i stället för dödsstraff. Den har i det hela träffat sitt val, och det är blott i få undantagsfall, där

Angående
dödsstraffets
afskaffande.
(Forts.)

mer eller mindre osäkerhet kan råda. Dessa undantagsfall kunna knappast betraktas som annat än en viss rest, naturlig för öfrigt, af hämndkänsla mot brottslingen, och då blir frågan: Bör lagstiftaren nu omhulda denna rest af hämndkänsla eller bör han göra hvad på honom ankommer för att utrota äfven den? Jag har ej det minsta tvifvel om att icke det är ett svårt fel af lagstiftaren att vara *före* sin tid, nära på lika svårt som att vara *efter*. Men om man sålunda har allt skäl att säga, att lagen, om den är så fullkomlig, som den kan blifva, bör vara *sin tids samvete*, så följer just af detta, att den också bör i viss mån försöka taga ledningen med hänsyn till sin tids åskådning. Den bör icke vänta, tills åskådningen af sig själf helt och hållet ställt in sig i de rätta spåren. Det kan vara befogadt, att den, ehuru med försiktighet, det må sägas, tager ledningen. Och kan lagstiftningen taga bort denna rest af hämndkänsla, som finnes kvar, eller kan den medverka därtill, därigenom att den upphäfver dödsstraffet och därigenom bringar rättsåskådningen mera i öfverensstämmelse med sig själf, så tror jag, att den handlar icke blott rätt, utan äfven klokt härutinnan.

Med hänsyn till det sista, att man gör *klokt*, tillåter jag mig anställa en historisk reflexion, hvilken bidragit till att stadga min öfvertygelse. Om den gången, då franska revolutionen utbröt, år 1789, dödsstraffet hade varit längesedan afskaffadt i Frankrike, om det längesedan varit affördt ur det allmänna rättsmedvetandet, att detta medel kunde juridiskt användas, så skulle förvisso det legaliserade skräckväldet icke vidgats ut till att blifva hvad det blef, och antagligen skulle mycket varit bättre än det blef. Historien upprepar sig, och man kan icke vara absolut säker för att icke samma reflexion skulle kunna i framtiden anställas på ny grund.

Slutligen ber jag också för att undvika missförstånd att få nämna några ord om vedergällningssynpunkten, mot hvilken jag nyss opponerade mig. Då jag uttalade den uppfattningen, som jag antager, att de flesta af kammarens ledamöter fullkomligt dela, att hämndkänslan icke är något, som man bör sträfva efter att i lagstiftningen bibehålla, ville jag därmed alldeles icke underskatta de djupt liggande instinkterna i samhället, som framkallat den där känslan af vedergällning, en känsla af motvilja, ovilja mot den onda gärningen. Det är omöjligt att i detta sammanhang inlåta sig på frågan om den fria viljan och hvad därmed äger samband. Jag vill blott, med all respekt för den åsikt, som i främsta rummet uppfattar brottet som ett utslag af fri vilja hos människan, göra en antydning genom ett exempel för att visa, att hos människor, som ha en sådan öfvertygelse, denna icke behöfver medföra det resultat, att de anse dödsstraffet nödvändigt. Det finnes ett mycket stort område af brottslingar, som blifvit hvad de äro ungefär efter följande schema. De ha blifvit

födda och uppfödda uti en miljö af tjuvar, alkoholister, prostituerade och brottslingar af alla möjliga slag. Där ha de haft sitt lif, där ha de blifvit uppfostrade, där ha de inhämtat sina exempel. De ha visserligen i skolan och eljest fått en och annan känning af abstrakta läror, som gått i annan riktning. Men hvad förmår den abstrakta satsen mot det lefvande exemplet, som de beständigt se inför sina ögon? Och hvilken bland oss och hvilken annan människa skulle på allvar ett ögonblick tänka sig, att, därest han genom ödets vilja kommit att uppväxa i sådana förhållanden, han kunnat bli annat än en brottsling; eller hvem skulle vilja göra det experimentet med sitt barn att insätta det i en sådan omgivning i förlitande på att den fria viljan skulle vända allt till rätta?

*Angående
dödsstraffets
afskaffande.
(Forts.)*

Jag vet, att icke alla brottslingar äro sådana, att man för deras del kan *peka* på yttre omständigheter af det slag jag här omnämnt. Men i alla fall, hur mycket än människan tror på den fria viljan, är det dock utomordentligt svårt, ja, ett olösligt problem att skilja i människosjälen mellan hvad som är, om jag så får säga, *fri ondsk*a och hvad som bör skrivas på räkningen af yttre omständigheter.

Det bör man besinna, och äfven den, som är aldrig så fast öfvertygad om den fria viljan, om tillräkneligheten och vedergällningen, bör känna sig tveksam, om detta är en grund, tillräcklig för att fordra dödsstraffets bibehållande, *när inga praktiska skäl tala härför*. Jag tror, att man skall sluta sin reflexion, om man gör den tillräckligt grundlig, med att inse den sanningen, att *en fullkomlig vedergällning icke tillhör mänsklighetens instans*.

Och därför, herr talman, anhåller jag för min del att få yrka bifall till motionen och sålunda afslag å utskottets hemställan.

Herr Leander: Herr talman, mina herrar! Om teorier kan man ju tvista i det oändliga, eftersom åsikterna alltid äro olika. När de, som förfakta dödsstraffets bibehållande, anföra sina skäl därför, synas dessa vara mycket talande. Och å andra sidan, då de, som äro principiella motståndare till dödsstraffet, framlägga sin mening i detta fall, synas också de hafva rätt. Dödsstraffet har ju alltid funnits i vår lag och har tillämpats vissa tider mer och andra mindre. Men under de tider, när dödsstraffet tillämpats mera än i våra dagar, ha dock icke, såsom här förut erinrats om, mordförbrytelserna varit mindre till antalet, än hvad de nu äro, utan snarare tvärtom. Detta förhållande tyckes mig i någon mån jäfva hvad utskottet anfört, då det säger, att dödsstraffet är ett starkt afhållande moment för begående af lagöfverträdelse. Vi, som dagligen ha brottslingar, fångar, att göra med, vi tro icke så mycket på den så kallade afskräckningsteorien. Det finnes, som här också påpekats, en

*Angående
dödsstraffets
afskaffande.*
(Forts.)

skola, som förfäktar den satsen, att alla personer, som begå brott, äro abnorma och att de därför böra behandlas såsom vansinniga. Så till vida kan man gifva denna skola rätt, att ingen lär kunna anses fullt normal i det ögonblick han begår ett brott. Men förstånd behöfver visst icke eljest fattas brottslingen, utan tvärtom, han kan ha ett mycket godt förstånd, men han använder det icke i den stund, då han begår brottet, utan låter då lidelsen löpa bort med förståndet. Därför kan han icke beräkna följderna af den handling, han står i begrepp att utföra. Ty det är klart, att om fruktan för straff spelade en afgörande roll för en person, som t. ex. stode i begrepp att begå ett mord, så skulle tanken på, att han kunde komma att inspärras i ett fängelse för lifstiden, vara nog att afskräcka honom från brottets föröfvande. Men, som sagdt, de, som begå brott, tänka icke därpå. Ty om de då tänka på något, går deras tanke alltid ut på att söka dölja brottet och undgå straff. Det är icke blott sådana, som äro dömda till lifstids straffarbete eller till döden, som säga, sedan domen fallit: hade jag trott detta, skulle jag nog aktat mig, utan det gör nästan hvarje fänge, äfven om han endast är dömd till några månaders fängelsestraff.

På grund af min tjänstebefattning har jag haft den sorgliga plikten att vid ett tillfälle ledsaga en ung brottsling till döden och se, huru hans hufvud föll under bilan. Jag kan försäkra, att det var en ganska underlig känsla, som genomströmmade en vid detta tillfälle. Och det kan ju hända, att mången, som är en rätt varm anhängare af dödsstraffets bibehållande, skulle, om han finge vara med vid ett sådant tillfälle, i någon mån ändra sina åsikter. Men detta är ingen känsloräk, utan tvärtom en ganska allvarlig och viktig sak. Ty samhället måste se till, att det, som utskottet säger, värnar sig och sina medlemmar mot förbrytelser, och staten måste äga all den rätt i förhållande till sina medlemmar, som statsändamålet fordrar. Men man kan ändock undra, om statsändamålet fordrar, att samhället beröfvar en af sina medlemmar, en enstaka brottsling, lifvet. Lifvet ha vi icke själfva gifvit oss, utan det ha vi fått af skaparen. Och det blir väl ändock fråga, om icke han ensam bör förbehållas rätt att taga lifvet, när han så finner för godt. Det må vara nog, att brottslingen inspärras i ett fängelse för lifstiden. Man invänder kanske: han kan ju blifva benådad, komma ut igen och på nytt begå en förbrytelse. Men så länge han anses vara farlig för den allmänna rättssäkerheten, så länge blir han icke benådad, hans nådeansökan blir hvarken tillstyrkt eller bifallen, det kan man vara förvissad om. För att en till lifstids straffarbete dömd person skall kunna benådas, måste han ha ådagalagt det mest mönstergilla uppförande. Och i alla händelser kommer icke någon benådning i fråga, förrän han varit i fängelse omkring 25 års tid, mången gång därutöfver. Och då har han fått en läxa

för lifvet, som han icke glömmet. Därför har icke heller, såvidt jag har mig bekant, någon benådad listidsfånge, som varit dömd för mord, återfallit i brott efter frigifvandet, utan alla dessa ha uppfört sig lugnt och stilla och lefvat ett tillbakadraget lif. Af denna anledning behöfver därför icke samhället tillgripa medlet att afrätta dem.

*Angående
dödsstraffets
afskaffande.
(Forts)*

Mot den invändningen i fråga om dödsstraffet, att, om det samma drabbar en oskyldig, all upprättelse är omöjlig, anför utskottet, att »denna invändning för vårt lands vidkommande icke kan tillmätas någon betydelse, detta beroende på de särskilda garantier, som den svenska rätten uppställer vid fråga om dödsstraffets tillämpande». Det tror jag också, och jag är öfvertygad om att ingen enda oskyldig här i landet blifvit afrättad. Men däremot är jag icke lika öfvertygad om att dödsstraffet alltid har tillämpats på de mest brottsliga viljorna. Om en person, som begått ett så hemskt brott som t. ex. ett mord, efter brottet visar djup ånger samt aflägger en uppriktig och ärlig bekännelse, kan denne komma att mista lifvet, under det att en annan brottsling, som är mera hård och inbunden och förstår dölja en del af sanningen, så att det icke ligger så klara bevis emot honom, kan få lefva. Våra domstolar ha i allmänhet endast den nakna brottsliga handlingen att hålla sig till vid fällandet af sina utslag. Visserligen tages äfven hänsyn till de omständigheter, under hvilka brottet föröfvats, äfvensom till den brottsliges sinnesbeskaffenhet. Men för att få någon klarhet angående motiven till hans brottslighet behöfves det både många och ingående samtal med honom. Och därför är det svårt för en domstol, som t. ex. blott hållit en eller ett par raunsakningar med honom, att verkligt komma under fund med hvad det är som inverkat på hans brottslighet. Till belysande häraf ber jag att få återkomma till den unge stationsskrifvaren, som afrättades i Karlskrona år 1900. Han är en af dem, som motionärerna omnämnt och som äfven är omtalad i reservationen. Han hade företagit en resa till Tyskland, hade lefvat i sus och dus, så att hans nervsystem blifvit alldeles förstördt däraf. Han hade under resan gjort af med mycket pengar och behöfde sådana för redovisnings skull. Då gjorde han upp den hemska planen, att han skulle skaffa sig pengar, äfven om det skulle ske på bekostnad af en kamrats lif, och så utförde han sitt brott, som föröfvades under synnerligen ruskiga omständigheter. Till en början nekade han och påstod, att det varit den mördade, som öfverfallit honom. Själf var han också full af sår, när han kom till fängelset, så att det var icke godt att veta, huru det förhöll sig. Men han hade icke varit i fängelset länge, förrän han visade djup ånger och lyssnade till sitt eget samvetes röst och de uppmaningar, som ställdes till honom att säga hela sanningen, och så aflade han en fullständig bekännelse. Häradsrätten, som stod händelserna närmare, dömde endast till

*Angående
dödsstraffets
afskaffande.*
(Forts.)

lifstids straffarbete, men hofrätten skärpte straffet till dödsstraff, och detta blef sedan stadfästadt af högsta domstolen. Han gick därefter in med ansökan att af nåd få dödsstraffet förvandladt till lifstids straffarbete. Denna ansökan blef enhälligt tillstyrkt af högsta domstolen, men icke desto mindre blef den afslagen. Och den unge brottslingen måste gå döden till mötes och lägga sitt hufvud under bilan.

Sedan nådeansökningen blifvit afslagen, var det en tidningsman i Karlskrona, som hade ett samtal med befattningshafvande vid fängelset därstädes. Det var nu icke meningen, att innehållet af samtalet skulle publiceras. Men det inträffar emellanåt, att sådant inflyter i tidningarna, som man icke tänker skall komma dit. I detta fall var ingen skada skedd, och jag tillåter mig att läsa upp något af hvad denna tidningsman skref i sin tidning med anledning af berörda samtal. Han säger om denne unge brottsling:

»Han började efter blott några dagars vistelse i fängelse att inse det fasansfulla i sin förbrytelse och att begråta densamma. Om hans ånger vittnar bland annat hans öppna bekännelse under rannsakingen. Hade han velat dölja sanningen och slingra sig, skulle kanske näppeligen den dom, hvars verkställighet han nu inväntar, kunnat fällas öfver honom. Allra minst hade han då behöft yppa, hvad den döende Cederberg under sina sista ögonblick yttrade: »förlåt mig!» För öfrigt har han sedermera både inför föräldrarna och vederbörande fängelsetjänstemän under tårar omtalat en del andra förvillelser, till hvilka han före den hemska mordgärningen gjort sig skyldig, för att på sådant sätt få sitt samvete lättadt. Något af t. ex. mördaren Nordlunds fräckhet har aldrig funnits hos honom.

Tilläggas må, att han hela tiden i fängelset uppfört sig mönstergillt. Såväl direktören och de öfriga tjänstemännen som bevakningspersonalen gifva honom det vitsordet, att de aldrig haft att göra med en fånge, som varit mera foglig, städad och ordningsfull.»

Att nu nådeansökningen blef afslagen, torde åtminstone till någon del ha berott därpå, att Nordlund begick sitt hemska dåd några dagar dessförinnan. För öfrigt skulle man ju kunna framdraga ännu färskare exempel på att den, som är mindre skyldig, möjligen kan dömas till döden, under det att den mera skyldige endast dömes till lifstids straffarbete.

Då det alltså kan inträffa, att dödsstraffet kommer att tillämpas på den mindre skyldige, under det att en mera brottslig och förhärdad person får behålla lifvet, och då tillfälliga handlinger och stämningar kunna inverka jämväl på benådningsrättens utöfvande, är detta ett af de skäl, hvarför jag, herr talman, ej har något emot, att detta straff försvinner ur vår strafflag.

Herr Schotte: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att lägga några ytterligare skäl till dem, som här i dag blifvit framförda till förmån för dödsstraffets afskaffande. Jag föreställer mig emellertid, att man kan se på denna fråga under något olika synvinkel, när man teoretiskt debatterar den, när man betraktar förhållandena på afstånd, än när man har ett personligt minne och intryck från en afrättning. Jag har en gång haft till tjänsteplikt att officiera vid ett dylikt sorgligt tillfälle och å af-rättningsplatsen för den dömda uppläsa hans dom och afslaget på hans nådeansökan. Jag kan vittna om att man vid ett sådant tillfälle genombärfvas af tvifvel på dödsstraffets befogenhet och den mänskliga rättvisans fullkomlighet, helst när det, som i förevarande fall, var fråga om en eubent krympling, en kroppsligen och andligen defekt yngling, som framläpades eller framhoppade till stupstocken, en person, förut icke straffad för svårare brott, som för samhället och rättstillståndet syntes relativt ofarlig, huru svårt än det brott var, som han hade föröfvat. Då jag dessutom, herr talman, icke tror på dödsstraffets nödvändighet såsom afskräckningsmedel mot brott eller såsom ett oundgängligt försvarsmedel för samhället till rättsordningens upprätthållande, föranlåtes jag att yrka bifall till den föreliggande reservationen.

*Angående
dödsstraffets
afskaffande.*

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren med afslag å utskottets hemställan den i ämnet väckta motionen.

§ 11.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående borttagande ur strafflagstiftningen af påföljden förlust af medborgerligt förtroende.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser

dels till Konungen:

n:o 13, angående bestridande af vissa kostnader för Kungl.

Maj:ts propositioner och för kommittébetänkanden, och

n:o 15, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till ny rullande materiel för statens järnvägar;

dels ock till fullmäktige i riksgäldskontoret:

n:o 14, i anledning af verkställd granskning af riksgäldskontorets förvaltning.

§ 13.

Upplästes ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 109, innefattande inbjudning till Andra Kammaren att förena sig med Första Kammaren i dess beslut, att ett särskildt utskott, bestående af aderton ledamöter, nio från hvardera kammaren, skulle tillsättas för behandling af ej mindre Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen med förslag till

1:o) lag om prästerskapets aflöning m. m., och

2:o) ecklesiastik boställsordning,

än äfven de ytterligare framställningar, som kunde komma att af Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i omedelbart samband därmed stående frågor, och beslöt kammaren antaga berörda inbjudning.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr vice talmannen, som yttrade: Jag ber att i anledning af det nyss fattade beslutet få föreslå, att kammaren måtte besluta att för sin del utse ett lika antal suppleanter som de ordinarie ledamöterna i utskottet.

Denna hemställan blef af kammaren bifallen.

§ 14.

Beslöt kammaren att onsdagen den 3 nästkommande mars företaga val af ledamöter och suppleanter i det af Riksdagen beslutade särskilda utskottet.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 34, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts framställning om uppförande af en byggnad för vissa kontor inom järnvägsstyrelsen;

n:o 35, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel för år 1909 för fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

n:o 36, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag dels för undersökning rörande inrättande af farled mellan sjöarna Uddjaure och Storafvan, dels ock för upprensning af det s. k. Väckholmssundet, och

n:o 37, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om uppflyttning af Olskrokens järnvägsstation till högre klass; samt

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 2, i anledning af motion angående utredning rörande skogsarbetarnes ställning och lefnadsförhållanden i Norrland m. m.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsöromålen beviljades:

herr <i>Åslund</i>	under 12 dagar f. o. m. den 3 mars,
» <i>Jönsson</i> i Boa	» 3 » » 3 »
» <i>Janson</i> i Bråten	» 3 » » 1 »
» <i>Bosson</i>	» 10 » » 1 »
» <i>Malmborg</i>	» 4 » » 3 »
» <i>Nylander</i>	» 6 » » 1 »
» <i>Rehn</i>	» 8 » » 2 »
» <i>Ekman</i> i Mo gård	» 2 » » 1 »
» <i>Otto</i>	» 4 » » 3 »
» <i>Odqvist</i>	» 6 » » 1 »
» <i>Andersson</i> i Skifarp	» 12 » » 2 »
» <i>Almqvist</i>	» den 1 mars,
» <i>Wijk</i>	» 2 »
grefve <i>Hamilton</i>	» 3 dagar f. o. m. den 1 mars
och herr <i>Leksell</i>	» 3 » » 28 febr.

Häruppå åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,16 e. m.

In fidem
Per Crowvall.